

kennistransfer en
bedrijfsopleidingen

GEMEENTE TILBURG

Bijlagen

Maatschappelijk Verantwoord Inkopen

Gemeente Tilburg

Afdeling Ruimtelijke Uitvoering (RUV)

has
hogeschool

Naam:	Ard-Jan van Huizen (studentnummer 951206541) Luuk van de Weijer (studentnummer 930619541)
Discipline	Management van de Leefomgeving, Tuin & Landschapsmanagement
Opdrachtgever	Gemeente Tilburg
Start	Datum 06-02-2017 Jaar 2017/2018
Oplevering	Datum 23-06-2017 Jaar 2017/2018
Begeleidende hogeschool Begeleiding hogeschool	HAS Hogeschool, 's-Hertogenbosch Caroline de Feijter
2 ^e lezer hogeschool	Paul van der Donk
Begeleiding opdrachtgever	Peter-Paul Stoof

Inleiding

In deze rapportage zijn de bijlagen van het rapportage Maatschappelijk Verantwoord Inkopen Gemeente Tilburg, Afdeling Ruimtelijk Uitvoering toegevoegd. Dit rapportage dient als onderbouwing van het adviesrapport.

In bijlage 1 is de samenvatting van het beleid toegevoegd. Hieruit komen de zes kernwaarden voort die gemeente Tilburg de moeite waard vindt om na te streven. In bijlage 2 is een handleidingen toegevoegd die van belang is voor de uitwerking van het ambitieweb. In bijlage 3 is een uitgewerkte duurzaamheidsagenda toegevoegd, zodat gemeente Tilburg een beeld krijgt van de mogelijkheden voor het uitwerken van concrete doelstellingen. In bijlage 4 is een onderbouwing van de werkgroep duurzaamheid toegevoegd waarin de onderbouwing is weergegeven van de aanpak MVI. In bijlage 5 worden de zes kernwaarden uit bijlage 1, gekoppeld aan de twaalf duurzaamheidsambities afkomstig uit de Aanpak Duurzaam GWW. Uiteindelijk in bijlage 6 is een methodiek toegevoegd die van groot belang is voor de uitwerking het duurzaam besluitvormingsproces. Door middel van deze methodiek kan er een stadsanalyse worden uitgevoerd.

Inhoudsopgave

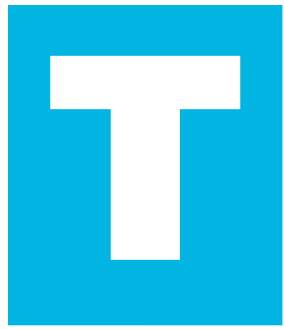
Inleiding

Inhoudsopgave

Bijlage 1	Tilburg pakt planet aan - voor nu en later
Bijlage 2	Handleiding ambitieweb
Bijlage 3	Duurzaamheidsagenda
Bijlage 4	Resultaten werkgroep duurzaamheid
4.1	Resultaten online gegevens
4.2	Actieplan MVI
Bijlage 5	Uitwerking 6 kernwaarden m.b.t. het ambitieweb
Bijlage 6	DESTEP-methode standsanalyse

Bijlage 1 Tilburg pakt planet aan - voor nu en later

Vanuit de Omgevingsvisie Tilburg 2040 is een samenvatting gemaakt waarin staat omschreven welke doelen worden nagestreefd op het gebied van duurzaamheid. Dit document heet 'Tilburg Pakt Planet Aan'. In dit document wordt de 'Planet-route' geïntroduceerd. Die aanpak wordt gevolgd door zes kernwaardes. Deze kernwaardes vindt de gemeente Tilburg van belang om na te streven.

TILBURG

TILBURG PAKT PLANET AAN — VOOR NU EN LATER

OMGEVINGSVISIE ALS ROUTEKAART

De omgevingsvisie is de routekaart, gebaseerd op de Omgevingswet die in 2019 van kracht wordt. 2016 was een jaar van voorbereiding, waarin we de planetaanpak introduceerden. Die aanpak wordt gevolgd voor ieder planetthema: Klimaatadaptatie, Groen in de stad, Gezondheid (Brabantse Health Deal), Verduurzaming van de gebouwenexploitatie, Mobiliteit, Energie, Circulaire economie, Ruimtelijk Cultureel Erfgoed, Aanbestedingen, Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (landelijk manifest), ...

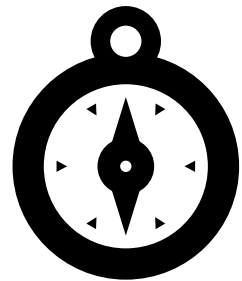
De Planetroute kruist die van People en Profit. Duurzaam ontwikkelen betekent immers gelijktijdig oog hebben voor het welzijn van mensen, natuur en economie.

DUURZAAMHEIDSBALANS ALS BELEIDSKOMPAS

Raad, college en ambtelijke organisatie houden elkaar scherp op het steeds vinden van het juiste evenwicht. Zij benutten de Duurzaamheidsbalans als kompas voor beleid: hoe staan we ervoor; waarop moet de planetaanpak worden bijgestuurd? We monitoren hoe de wijken en buurten zich ontwikkelen. Hiervoor gebruiken we onder meer de Wijktoets en de Leefbaarheidsmonitor. Zo krijgen we inzicht in de kwaliteit van de diverse wijken ook op het gebied van leefbaarheid. Vanuit dit inzicht zoeken we samen met anderen naar oplossingen die werken.

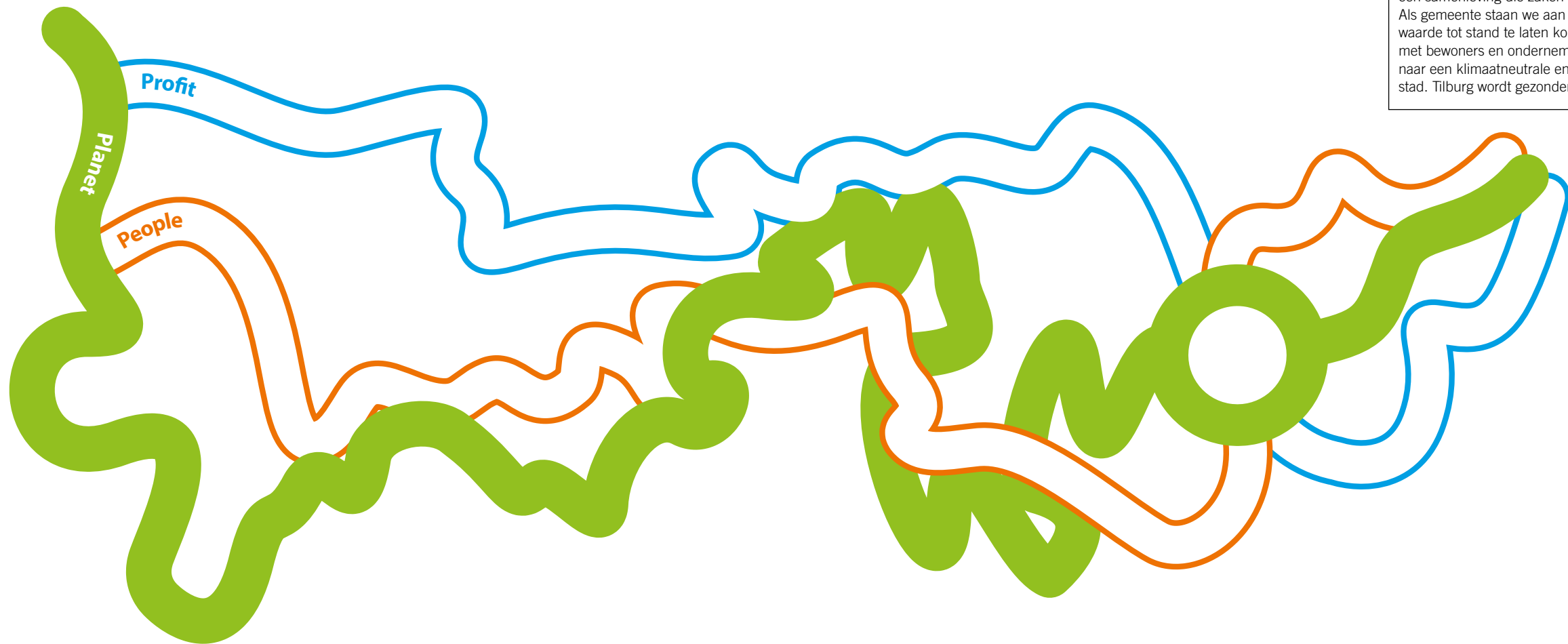
KOERSEN OP EEN DUURZAMERE TOEKOMST

Tilburg koerst met de planetaanpak op een duurzame toekomst. Het gaat over mensen, over een samenleving die zaken ervaart als waardevol. Als gemeente staan we aan de lat om die publieke waarde tot stand te laten komen. Door, voor en met bewoners en ondernemers zijn we op weg naar een klimaatneutrale en klimaatbestendige stad. Tilburg wordt gezonder, schoner en groener.

KERNWAARDEN ALS VERTREKPUNT

De gemeente Tilburg neemt besluiten op basis van kernwaarden waarop ze aangesproken wil worden. Voor planet zijn dat 6 waarden die samen het ethisch kompas vormen: dit is wat de gemeente Tilburg de moeite waard vindt om na te streven!

KERNWAARDEN

1. GEZONDE OMGEVING VOOR MENS EN NATUUR

Wat we doen en laten moet bijdragen aan een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit voor inwoners van Tilburg, Udenhout en Berkel-Enschot. De manier waarop we de omgeving inrichten draagt bij aan maatschappelijke doelen. Denk bijvoorbeeld aan de invloed van groen op het welbevinden van mensen. Met mogelijkheden om te bewegen en elkaar te ontmoeten. We investeren in een grote verscheidenheid aan dieren en planten. Want die leveren ecosysteemdiensten, zoals waterberging en zuurstof.

2. ZORGVULDIG RUIMTEGEBRUIK

We benutten het bestaande zo slim mogelijk. We kijken altijd naar de mogelijkheden om nieuwe initiatieven in te passen binnen bestaand bebouwd gebied. Als de functie van een plek verandert, dan bevorderen we dat dit leidt tot een betere benutting van onze ruimte. Ook het tijdelijk en gedeeld gebruik van ruimte valt hieronder. Denk bijvoorbeeld aan braakliggende gronden en leegstaande gebouwen.

3. TOEKOMSTBESTENDIG

We kijken terug en vooruit. Enerzijds houden we rekening met onze geschiedenis. Dat doen we door respectvol in te spelen op de omgeving die gekleurd is door de historische structuren en stadsgezichten, de monumenten en de archeologie. Anderzijds houden we rekening met veranderingen en onzekerheden in de toekomst en met langdurig beheer. Het streven is om gevolgen van klimaatverandering te voorkomen, ze tot op zekere hoogte te accepteren en ons aan te passen aan die gevolgen. Het betekent dat we inzetten op een mix van mitigatie, acceptatie en adaptatie.

4. NIET AFWENTELLEN

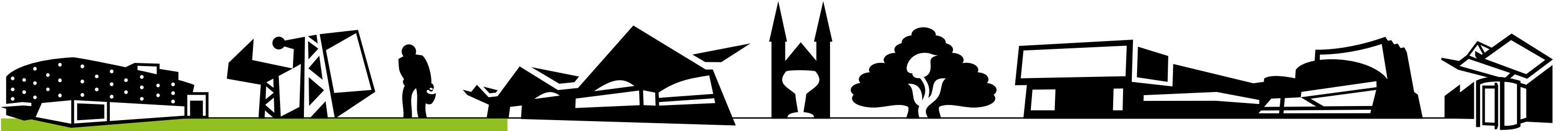
We zorgen ervoor dat andere mensen of ecosystemen niet worden benadeeld door onze activiteiten. Toekomstige generaties moeten over dezelfde voorraden beschikken als wij. Daarom houden we een circulaire economie voor ogen, waardoor we de consumptie van grondstoffen drastisch verminderen en daarmee minder CO2-uitstoot veroorzaken. Als gemeente kopen we circulair in. We moedigen marktpartijen aan om zo duurzaam mogelijke producten en diensten te leveren. De aluminium lichtmasten zijn bijvoorbeeld al volledig circulair.

5. GEBIEDSKWALITEITEN BENUTTEN

We benutten de intrinsieke kwaliteiten voor een karakteristieke, mooie en afwisselende omgeving. We geven vorm aan een herkenbare gebiedsidentiteit. Tilburg heeft een erfgoed waarop stad en dorpen trots kunnen zijn, omdat het zo'n eigenzinnig en divers karakter heeft. De verhalen hierover verdienen de aandacht. We gaan de schijnwerpers zetten op nieuwe iconen: plekken van cultuurhistorische waarden die we aan elkaar verbinden.

6. EIGENAARSCHAP

We richten processen zo in dat mensen zich 'eigenaar' voelen van het gebied en daardoor medeverantwoordelijkheid nemen voor het gebruik en beheer ervan. We brengen de natuur dichterbij bewoners. Veel mensen nemen de natuur als te vanzelfsprekend aan. Ze staan er te ver vanaf. Veel winst is te halen als er aan nog veel meer Tilburgse keukentafels wordt gesproken over duurzame energie, isolatie en groen. Waarbij 'gezondheid' de trigger kan zijn. We steunen de talloze bewonersinitiatieven. We geven mensen die dat willen letterlijk en figuurlijk de ruimte om in hun buurt, dorp of kern aan de slag te kunnen. Onder meer door de rek te zoeken in de regels.

GROEPSREIS

DE TILBURGSE PLANETAANPAK HEEFT DE KENMERKEN VAN EEN AVONTUURLIJKE GROEPSREIS. OP REIS IS ER RUIMTE VOOR EIGEN INITIATIEF EN KEUZEVRUIHEID, MAAR ER IS EEN GEZAMENLIJK VERTREKpunt: DE KERNWAARDEN. EN EEN BESTEMMING WAAR IEDEREEN NAAR TOE WIL: EEN GEZONDER, SCHONER EN GROENER TILBURG. GEDURENDE DE REIS WORDT AANDACHT BESTEED AAN EEN AANTAL ASPECTEN: REISGENOTEN, REISLEIDERSCHAP, REISBEGELEIDING, REISVERHAAL EN REISINFORMATIE. HOE WE OP PAD ZIJN ILLUSTREREN WE AAN DE HAND VAN DRIE GEBIEDEN: SPOORZONE, STAD ALS GEHEEL, MOERENBURG/KONINGSHOEVE.

DE STAD MET AL HAAR INITIATIEVEN

‘Eigenaarschap’ vertalen we naar ruimte maken voor burgers en hun initiatieven. Zij zijn partner bij beleidsvorming en besluitvorming door de raad en kunnen direct invloed uitoefenen op de politieke agenda. De raad zoekt Tilburgers actief op. Bijvoorbeeld door tijdens het Stadsgesprek ideeën en initiatieven uit te wisselen over ‘duurzaam 013’. We legitimeren de wens van burgers om zelf zaken te regelen. Zo hebben bewoners vijf energiecoöperaties opgezet, die inmiddels vier windmolens realiseren op de Spider. Samen met coöperaties in het Hart van Brabant. Door deze initiatieven worden veel meer mensen zich bewust van de klimaatverandering en de maatregelen die zij kunnen treffen. We trekken samen met hen op in het project Samen Geeft Energie (SGE). We stimuleren Tilburgse bedrijven en organisaties om bij te dragen aan de KennisCloud om kennis en ideeën uit te wisselen. We betrekken hen als partner bij vraagstukken als de verduurzaming van het warmtenet.

SAMEN

De gemeente is samen op reis en maakt in die gezamenlijkheid ruimte om nieuwe wegen te ontdekken en uit te proberen wat werkt.

We hebben de stad, de dorpen en de regio nodig om mee te denken, mee te zien en mee te doen. Daarmee komen onmiddellijk plezier en creativiteit om de hoek kijken. Naast planet, people en profit is dit de 4e p van pleasure en prosperity. Want het is leuk en leerzaam om duurzaam leven en ondernemen tot gemeengoed te maken.

REISGENOTEN

De gemeente heeft oog voor *ieders belang en perspectief* om bij te dragen aan planetdoelen. Zodat de kring reisgenoten alsmaar groter gemaakt kan worden.

We investeren in oprechte aandacht en staan open voor uiteenlopende belangen en drijfveren. Het gaat ons niet om het afkopen van schuldgevoel. Mensen en bedrijven moeten echt gemotiveerd zijn om eco-effectief te handelen. Het is een voorwaarde om duurzame ontwikkeling op grotere schaal van de grond te krijgen.

REISLEIDERSCHAP

De gemeente is een reisgenoot die verschillende rollen speelt, al naar gelang de situatie. Green Deals zijn een beproefd instrument dat we blijven inzetten: ook andere partijen zijn medeverantwoordelijk om de ambities te halen door erin te investeren en aan bij te dragen. De energieke samenleving omarmen we: burger-initiatieven geven we ruimte en waar mogelijk bieden we hulp. We onderscheiden de volgende rollen: *initiëren*: wij nemen als eerste het initiatief; *reguleren*: wij regelen hoe het gebeurt met regels en beleid; *regisseren*: wij doen het samen met andere partijen maar wij bepalen hoe het gebeurt; *stimuleren*: we geven een positieve beloning voor wat anderen doen; *faciliteren*: we helpen een beetje maar de regie ligt ergens anders; *loslaten*: we laten het over aan burgers of bedrijven in de stad.

REISBEGELEIDING

De gemeente benut lokale, regionale en landelijke reisgidsen als *inspirator, vraagbaak, coach, facilitator en versneller*.

Mede dankzij het Milieucafé staan natuur en milieu in Tilburg al jarenlang hoog op de politieke agenda. Het initiatief ging in 1993 van start en groeide uit tot een succesvolle talkshow over leefbaarheid en duurzaamheid. Bij kennismakelaar MOED [Midden-Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij voor Energie en Duurzaamheid] zit regionale ontwikkelkracht. Hier kunnen initiatiefnemers terecht met ideeën over energiebesparing en grootschalige duurzame energievoorziening en –afname in de regio. Met vragen kunnen bewoners en ondernemers terecht bij het Tilburgse Klimaatbureau. Duurzaamheidscoaches kunnen ingezet worden bij het verduurzamen van gebouwenexploitatie. Vanuit de gemeente nemen we deel aan de landelijke Circulair Inkopen Academy.

REISVERHAAL

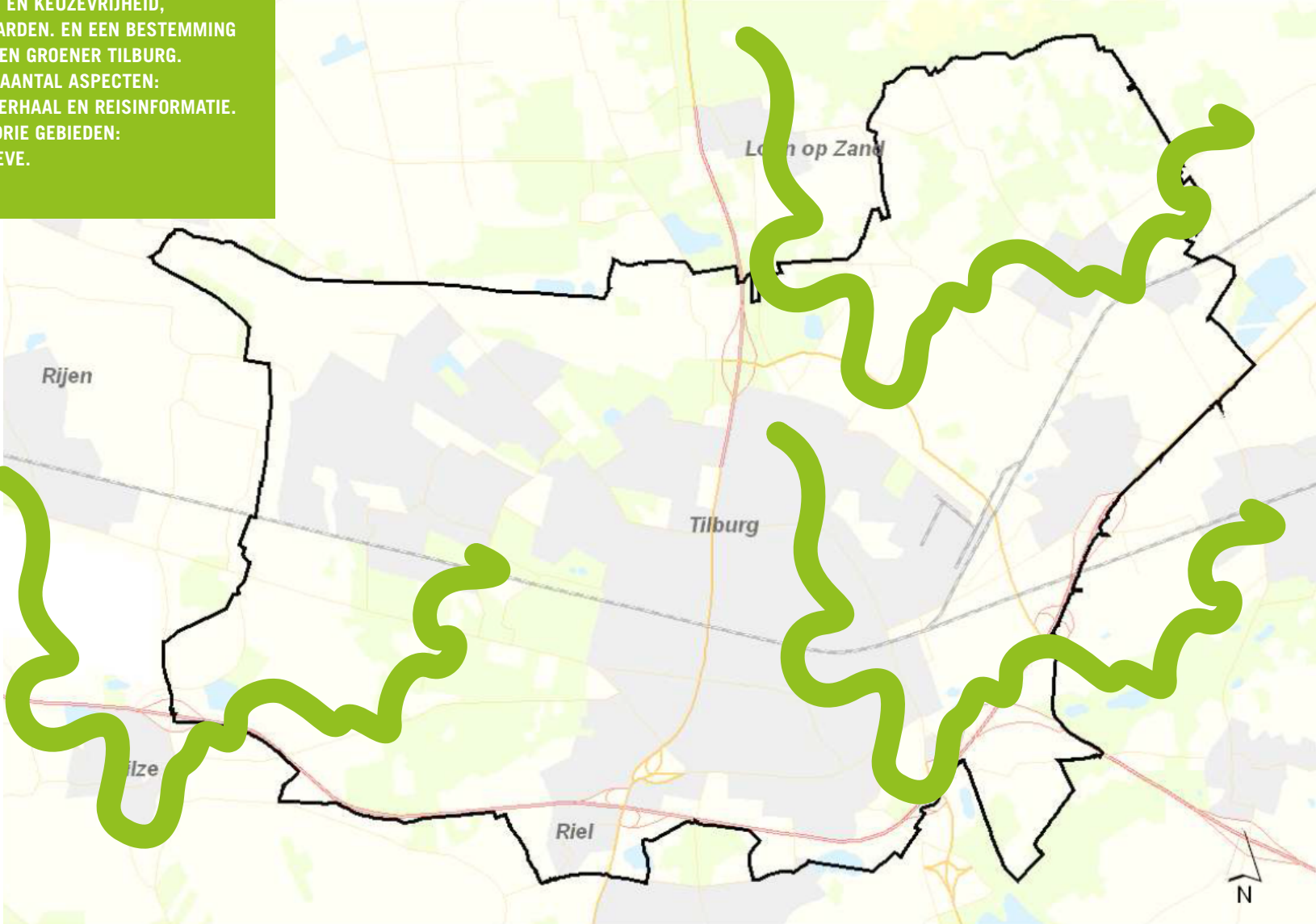
De gemeente hecht belang aan ‘*het verhaal van Tilburg*’ omdat het bijdraagt aan de leesbaarheid en de herkenbaarheid van ons ruimtelijk cultureel erfgoed.

Deze geschiedenis is deel van het collectief geheugen en speelt een rol in de beleving van onze omgeving. Daarom zien we toe op planologische borging van de cultuurhistorische waarden en zorgvuldig beheer. En we nemen initiatieven om het verhaal zichtbaar te houden of juist zichtbaar te maken.

REISINFORMATIE

De gemeente vindt *communicatie* over planetthema’s een belangrijk instrument om doelen te halen.

We communiceren over de planetontwikkeling van Tilburg. Om bewustwording te vergroten, gaan we meer zichtbaar maken wat we onder en boven de grond doen om de leefbaarheid te vergroten.

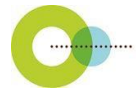
SPOORZONE

1. Deze waarde staat op een laag pitje door de economische crisis. We besteden te weinig aandacht aan groen, water en klimaatadaptatie.
2. We houden rekening met bodemverontreiniging, renoveren bestaande gebouwen en geven ze een nieuwe bestemming.
3. Ruimtelijke adaptatie hebben we niet op het netvlies, duurzame energie wél: warmte- en koudeopslag, zonnepanelen op gebouwen. En we vergroten de bereikbaarheid door een nieuw busstation, nieuwe fietsenstalling, vernieuwing van het station, aanleg Willem II-passage.
4. We wentelen niet af.
5. We behouden het cultureel erfgoed, de unieke gebouwen.
6. De stad beslist mee over de inrichting en het gebruik van het voormalige Gent & Loosterrein als veelzijdig stadspark.

MOERENBURG-KONINGSHOEVE

1. Voor inwoners uit de stad is landschapspark Moerenburg-Koningshoeve nabij. Ze zijn zo buiten. Met de aanleg van fiets en wandelpaden spelen we daarop in.
2. Het gebied krijgt een multifunctioneel karakter, die de ecologie rijker en het landschap aantrekkelijker maakt.
3. We verduurzamen de bierbrouwerij. Nu nog aandacht voor de gevolgen van klimaatverandering voor dit gebied!
4. We wentelen hier niet af.
5. We bouwen voort op de historie van en in het gebied: Huize Moerenburg, trappistenklooster Koningshoeve.
6. We ontwikkelen het gebied met mensen/eigenaren in het gebied. De gezamenlijke ambitie die is opgesteld, getuigt daarvan.

Het Ambitieweb

Het Ambitieweb is een praktisch hulpmiddel voor het inzichtelijk maken en realiseren van duurzame ambities voor uw project. Het leent zich voor een diversiteit van toepassingen, waaronder het inventariseren van ambities en het vasthouden aan deze ambities gedurende het proces.

Het Ambitieweb is een visuele weergave van de duurzaamheidsthema's en de daaraan gekoppelde ambitieniveaus. Het brede begrip duurzaamheid is uitgesplitst in twaalf thema's. Deze thema's geven een concrete invulling aan de 3P's; People, Planet en Profit.

Het Ambitieweb kent drie niveaus:

1. Inzicht in de duurzaamheidseffecten op het thema en het behalen van een **minimale** duurzaamheidsprestatie; in ieder geval wettelijk niveau en voldoen aan de minimumeisen van de Milieucriteria-documenten voor het Maatschappelijk Verantwoord Inkopen.
2. Stellen van concrete verbeterdoelstellingen en het bereiken van **significante** duurzaamheidswinst op het thema.
3. **Maximale** inzet om het meest haalbare te bereiken voor het thema: in plaats van 'minder slecht' is er geen negatieve belasting (bijvoorbeeld klimaatneutraal, energieneutraal) en wordt zelfs een positieve bijdrage geleverd (bijvoorbeeld energieleverend, circulaire economie, luchtzuiverend, winstgevend).

Het Ambitieweb kan flexibel ingezet worden, afhankelijk van de behoefte van betrokken stakeholders en de fase waarin het project of proces zich bevindt. Gebruikers zijn vrij om (sub)thema's toe te voegen of weg te laten en de definitie van de drie ambitieniveaus aan te scherpen, om optimaal aan te sluiten bij de eigen organisatie en projecten. Wel wordt aangeraden om het Ambitieweb met alle 12 thema's steeds als basis te gebruiken, om zo te borgen dat aan alle thema's aandacht is besteed.

Informatie en handige links

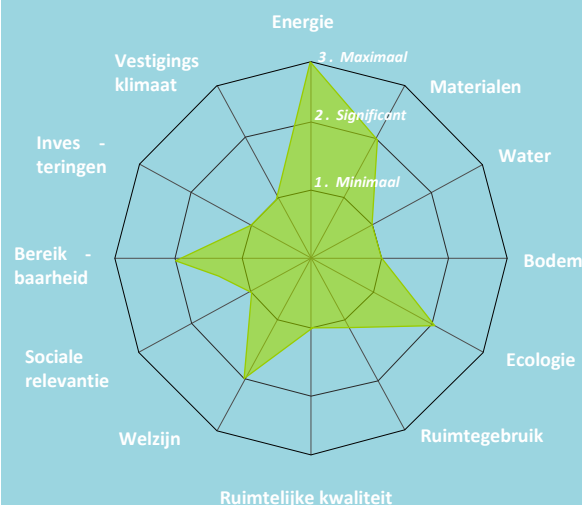
- Interactief Ambitieweb

In het [interactief Ambitieweb](#) is een nadere toelichting gegeven per thema en subthema's en de 3 ambitie niveaus per thema. Ook zijn indicatoren opgenomen waarmee de winst op het thema meetbaar kan worden gemaakt.

- Voorbeeldspecificaties ambities

De doelen bij de ambities per thema en per niveau geven een handvat om duurzaamheidseisen op te stellen. In de [Voorbeeldspecificaties duurzaamheid](#) zijn deze niveaus per thema verder uitgewerkt.

Impressie Ambitieweb

Toepassen van het Ambitiweb:

- geeft de gezamenlijke ambities voor uw project eenvoudig en in één oogopslag weer.
- brengt focus aan op de voor u belangrijkste thema's.
- biedt een handvat voor het zoeken naar de kansen die de meeste duurzame meerwaarde leveren
- helpt bij het verantwoorden van een bewuste duurzame keuze.
- helpt bij het voeren van de juiste discussies over waarom (belang) en hoe (proces) in plaats van het wat
- (inhoud/techniek).
- biedt een efficiënt communicatiemiddel richting betrokken stakeholders, zowel intern als extern.

Raakvlak met Omgevingswijzer

Het Ambitiweb en de Omgevingswijzer lijken in verschijningsvorm op elkaar. Zo komen de thema's uit het Ambitiweb grotendeels overeen met de thema's van de Omgevingswijzer. Toch zijn er significante verschillen in het gebruik van beide instrumenten.

Een interactief ambitieweb is via de volgende link te downloaden:

<http://www.duurzaamgww.nl/search?q=ambitiweb>

Bijlage 3 Duurzaamheidsagenda Amsterdam

Het ontwikkelen van een duurzaamheidsagenda is een optie voor het vastleggen van concrete doelstellingen. Tijdens het onderzoek hebben we verschillende gesprekken gehad bij de gemeente Amsterdam. Tijdens deze gesprekken kwamen we er al snel achter dat gemeente Amsterdam al een stap verder is op het gebied van duurzaamheid. De gemeente Amsterdam heeft concrete doelstelling vastgelegd in een duurzaamheidsagenda. Deze duurzaamheidsagenda is weergegeven op de volgende pagina.

Gesproken personen binnen gemeente Amsterdam:

- Frank van Sloun, inkoopadviseur
- Jasper Passtoors, adviseur duurzaamheid

Kern van het gesprek met Frank van Sloun:

Binnen de gemeente Amsterdam is er nu een duurzaamheidsagenda met concrete doelstellingen. Dit is de eerste stap richting een duurzaam inkoopproces. Nu de agenda er is, komt de uitdaging om ook daadwerkelijk ervoor te zorgen dat deze doelstellingen leidend gaan zijn voor een projectleider.

Alleen dat kan ervoor zorgen dat er ook een effect is.

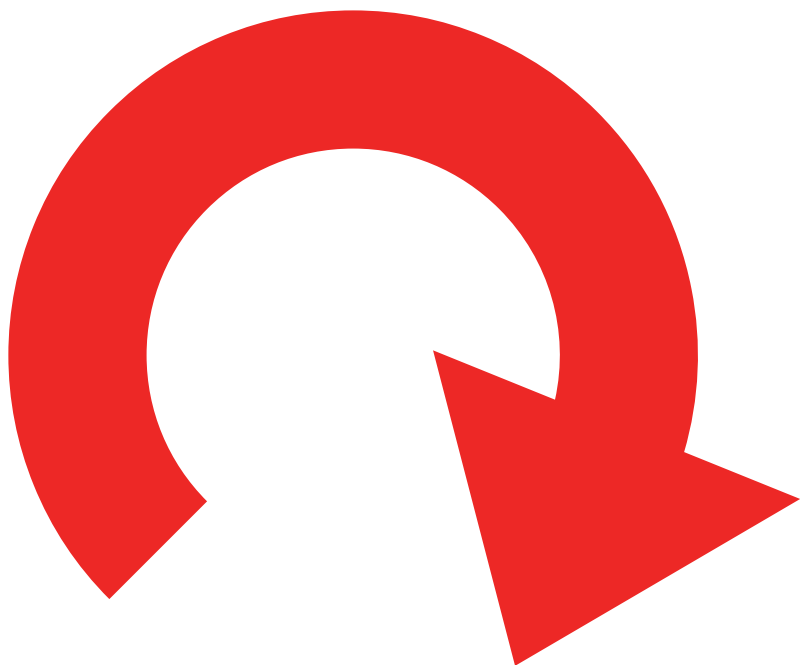
Circulaire economie binnen gemeente Amsterdam is erg 'upcoming'. Frank was als inkoopadviseur hier druk mee bezig om dit uiteindelijk steeds vaker te gaan toepassen binnen de gemeente Amsterdam.

Kern van het gesprek met Jasper Passtoors:

Jasper is als adviseur duurzaamheid bezig om een aanbesteding te realiseren met een innovatieve manier van het waarderen van de aannemer in zijn EMVI-plan. Dit wil hij gaan doen aan de hand van milieukosten indicatoren. Zo is voor ieder element dat in de openbare ruimte binnen een project toegepast gaat worden een bepaald milieueffect te bepalen. Dit getal geeft de mate van het duurzame productieproces in combinatie met de levensduur aan. Het getal wordt uitgedrukt in euro's om het te kunnen waarderen. De opdrachtnemer kan zo producten aandragen met een laag milieueffect, waarop punten gescoord worden in een EMVI-plan.

Daarnaast was Jasper druk bezig om het inkoopproces van de gemeente Amsterdam in kaart te brengen en hier oplossingen/instrumenten te implementeren om het inkoopproces te verduurzamen. De bevindingen uit het adviesrapport kwamen duidelijk overheen met de werkwijze van Jasper Passtoors.

**X Gemeente
X Amsterdam
X**

Duurzaam Amsterdam

Samenvatting

"Amsterdam groeit, en dus moeten we ervoor zorgen dat de stad sterker, leefbaarder en gezonder wordt. We nemen daarbij een voorbeeld aan de Amsterdammers en hun organisaties of bedrijven die al laten zien dat duurzaamheid zowel financieel als maatschappelijk loont. In de uitvoering van plannen richten we ons vooral op initiatieven en projecten die snel kunnen worden opgeschaald."

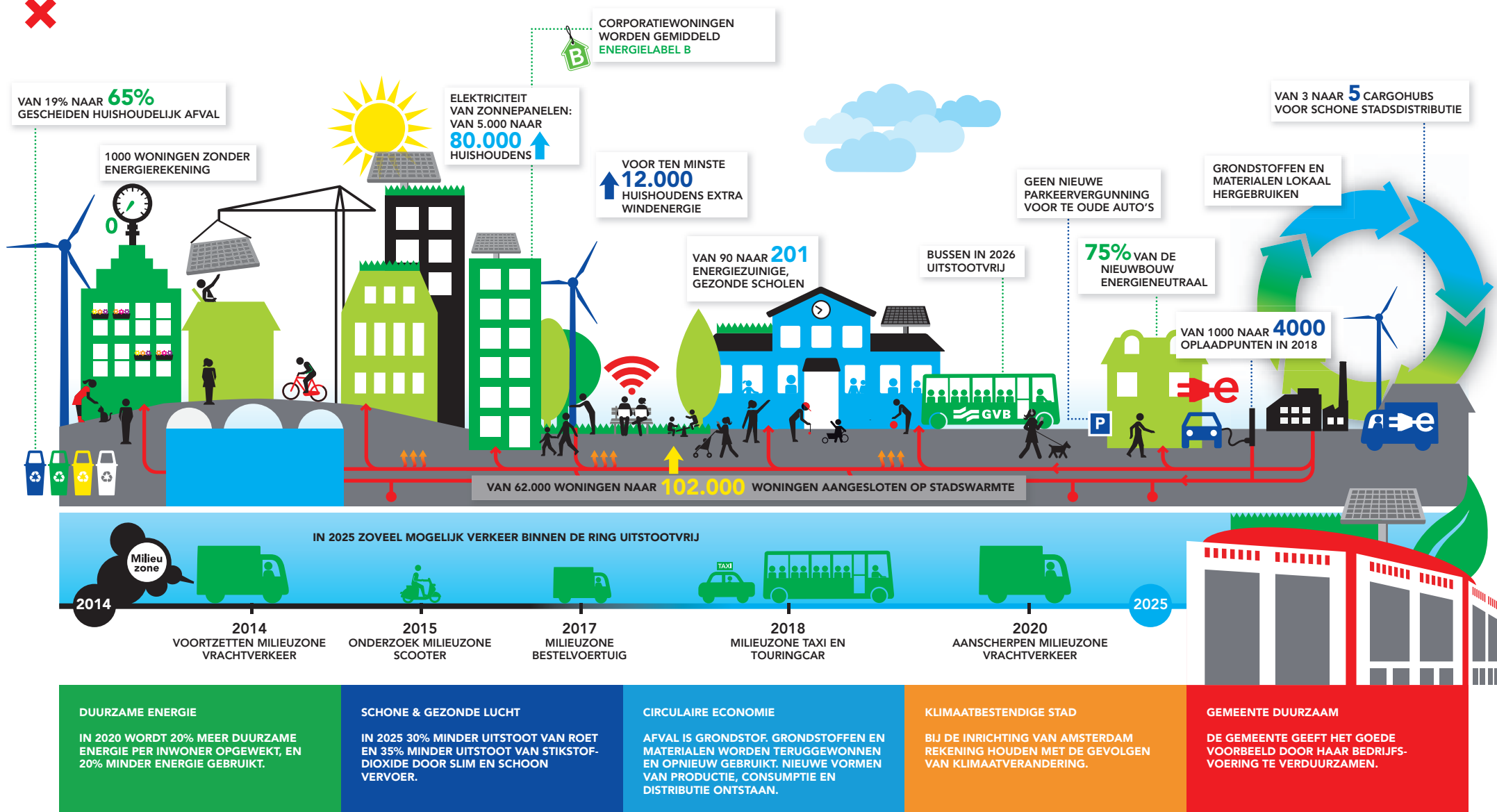
Abdeluheh Choho
Wethouder Duurzaamheid

Duurzaam Amsterdam

De gemeente Amsterdam wil de verduurzaming van de hoofdstad versnellen. Dit staat in de Agenda Duurzaamheid, de agenda voor duurzame energie, schone lucht, een circulaire economie en een klimaatbestendige stad.

De Agenda Duurzaamheid is vastgesteld door de Gemeenteraad van Amsterdam op 11 maart 2015.

Duurzaam Amsterdam

Samenvatting

Amsterdam wil een inhaalslag maken op het gebied van duurzaamheid. Dit doen we in goede samenwerking met partners uit de stad (bewoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen), niet alleen voor het creëren van breed maatschappelijk draagvlak, maar ook om de energie en doorzettingskracht die al aanwezig zijn in de samenleving te versterken. De Agenda Duurzaamheid is uitgewerkt met kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen, langs vijf transitiepaden, met als rode draad de filosofie van de circulaire economie: innovatie, meer doen met minder, slimmer en hernieuwbaar.

In de agenda zijn de volgende kwantitatieve doelen opgenomen:

1. Duurzame energie: in 2020 wordt per inwoner 20% meer duurzame energie opgewekt dan in 2013;
2. Duurzame energie: in 2020 wordt per inwoner 20% minder energie verbruikt dan in 2013;
3. Schone lucht: in 2025 is de hoogst gemeten concentratie stikstof-dioxide 35% lager dan in 2015;
4. Schone lucht: in 2025 is de hoogst gemeten concentratie roet 30% lager dan in 2015;
5. Scheiden van afval: in 2020 wordt 65% van het huishoudelijk afval gescheiden;
6. In 2025 is de CO₂-uitstoot van de gemeente 45 procent minder dan in 2012.

En de volgende kwalitatieve doelen:

1. Zo veel mogelijk verkeer uitstootvrij (of zo schoon mogelijk) in Amsterdam in 2025;
2. Een circulaire economie te realiseren met nieuwe vormen van productie, distributie en consumptie;
3. Op basis van de door het College van B&W in 2014 ondertekende intentieverklaring „Ruimtelijke Adaptatie“ klimaatadaptatie in 2020 in het relevante gemeentelijke beleid te verankeren;
4. De gemeentelijke inkoop voldoet aan de doelstellingen uit deze Agenda voor de transitie naar circulaire economie, het scheiden van afval, energie en slim en schoon vervoer.

Duurzame energie:

In 2020 wordt per inwoner 20% meer duurzame energie opgewekt dan in 2013 en wordt per inwoner 20% minder energie verbruikt dan in 2013. Daar draagt de gemeente Amsterdam aan bij door:

- Vermeerderen wind met als doel 85 MW opgesteld vermogen in 2020 (nu 67 MW) door zoeken naar locaties voor windturbines in de Amsterdamse Haven, rond de Noorder IJplas en de NDSM-werf, participatie van Amsterdammers mogelijk te maken;
- Vermeerderen zon met als doel 160 MW opgesteld vermogen in 2020 (nu 9 MW) door o.a. doelgroepen in de stad actief wijzen op de mogelijkheden van zonne-energie, welstandsregels te versoepelen, projecten te ondersteunen vanuit het Energiefonds en afspraken te maken met corporaties en bedrijven over het benutten van hun daken;
- Faciliteren van de uitbreiding van het aantal aansluitingen op het stads-warmtenet naar 102.000 in 2020 (nu 62.000), door hiervoor een Plan van Aanpak Warmte op te stellen, met de nadruk op openheid van het netwerk, betaalbaarheid van de oplossing en duurzaamheid van de bronnen;
- Afspraken met woningcorporaties te maken op basis van de toezegging van de sector in het Energieakkoord over verduurzaming van hun woningvoorraad naar gemiddeld label B in 2020;
- Mogelijk maken van ten minste 1.000 nul op de meter woningen in de gestapelde bouw ten behoeve

van de versnelling verduurzaming woningbouw;

- Inzicht krijgen in energiearmoede en mogelijke oplossingen;
- Afspraken met sectoren over verduurzaming van hun bedrijfsvoering en met meer prioriteit voor toezicht en handhaving van de energiebesparingsverplichting uit de Wet milieubeheer; in deze periode van nagenoeg alle circa 950 grootverbruikers in de stad te hebben vastgesteld of zij voldoen aan de energiebesparingsverplichting uit de Wet milieubeheer, of dat hierover afspraken zijn gemaakt;
- Zorgen dat 111 scholen in Amsterdam een fris binnenklimaat krijgen en energiebesparende maatregelen kunnen nemen of duurzame energie gaan opwekken (111 van totaal 269 scholen, waarvan 90 al aangepakt in de vorige 8 jaar) en door de verordening huisvestingsvoorzieningen 2016 voor nieuw te bouwen scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs (VSO) en voortgezet onderwijs (VO) hierop aan te passen (naar frisse scholen klasse B);
- Verduurzaming sportaccommodaties mogelijk te maken door o.a. uitvoeren project duurzame Amsterdamse sportverenigingen, met als doel om ten minste 25% van buitensportverenigingen met een clubhuis te verduurzamen, en door te investeren vanuit het Sportaccommodatiefonds in nieuwbouw en bestaande gebouwen en te onderzoeken of cofinanciering vanuit het Energiefonds mogelijk is;

- Inzetten op energie neutrale nieuwbouw door duurzaamheid voor minimaal 30 procent (in betekende mate) mee te laten wegen in de criteria bij de selectie van ontwikkelplannen en ontwikkelende partijen;
- Gebieden aan te wijzen naast het reeds bestaande excellente gebied Houthavens en het nieuw te ontwikkelen gebied Buiksloterham, waar in samenwerking met partijen alles uit de kast wordt gehaald qua energiegebruik, duurzame energieproductie (onder meer zonne-energie), materiaalgebruik, klimaatbestendigheid (onder meer tegen heftige regenval) en mobiliteit.

Schone lucht:

In 2025 is de hoogst gemeten concentratie stikstofdioxide 35% lager dan in 2015 en in 2025 is de hoogst gemeten concentratie roet 30% lager dan in 2015 door:

- Voortzetten huidig pakket maatregelen t.b.v. halen norm op stikstofdioxide, pakket aanvullende maatregelen om halen norm te versnellen;
- Te komen tot een maatregelenpakket gericht op verschoning verder dan wettelijke norm (liefst uitstootvrij binnen de ring, anders zo schoon mogelijk) met daarin opgenomen stimulerende, faciliterende en regulerende maatregelen;
- Als onderdeel daarvan regulerende maatregelen, zoals milieuzones, in te stellen voor in ieder geval bestelvoertuigen (per 1 januari 2017), taxi's (uiterlijk per 1 januari 2018),

touringcars (uiterlijk per 1 januari 2018) en in 2020 aanscherpen van de milieuzone voor vrachtoertuigen, om de effectiviteit van simulerende maatregelen voor deze groepen te verhogen;

- Samen met GVB toewerken naar een uitstootvrij openbaar busvervoer in 2026 en onderzoek te doen naar verschoning gemeentelijke veerpon-ten;
- Behouden koplopersplek elektrisch vervoer door vraaggestuurd uitbreiden oplaadinfra naar 4.000 openbare oplaadpunten in 2018 via aanbesteding (inclusief onderzoek slimme manieren van opladen en koppeling aan duurzame energie en smart grids);
- Mogelijkheid onderzoeken en voorleggen milieuzone voor 2-takt snorscooters;
- Slimmere logistiek bevorderen door met partners voorstel te ontwikkelen om 2 extra cargohubs (goederen overslag) te realiseren in de stad;
- Regeling 'Schoner Parkeren', in te laten gaan per 1 januari 2016.

Circulaire economie:

Een circulaire economie te realiseren met nieuwe vormen van productie, distributie en consumptie door het stimuleren van innovatie, onderzoek en circulaire bedrijvigheid en meer grondstoffen en materialen terug winnen.

- Inzicht krijgen in de omvang van de grondstof- en materiaalstromen die de stad binnenkomen, in de stad gebruikt worden en de stad weer verlaten, de potentiële economische waarde ervan en de mogelijkheden voor gerichte interventies door bedrijven, kennisinstellingen en overheid d.m.v. een QuickScan circulair;
- Ontwikkelen van een stedelijk innovatieprogramma;
- Opstellen van een visie op de deeleconomie, waarin o.a. impact op de samenleving, efficiënter gebruik van consumptiegoederen, veranderende distributiepatronen en verandering van bestaande verhoudingen en regelgeving;
- Een plan van aanpak op te stellen om de inzet van het bestaand economisch instrumentarium aan te wenden voor het versterken van de circulaire economie. Zoals duurzaam ondernemen opnemen in het Amsterdams Ondernemers Programma, het onderzoeken of aansluiting mogelijk is bij de BedrijvenInvesteringsZone, en acquisitiebeleid mede te richten op het aantrekken van duurzame bedrijven;

- Sluiten van een Green Deal met de bouwsector, met daarin afspraken om vrijgekomen bouwmaterialen opnieuw lokaal te gebruiken en op deze wijze additionele arbeidsplaatsen te realiseren;
- Uitvoeringsplan afval opstellen met daarin opgenomen: Keuze tav inzamelingsmodel én verwerkingsmodel; Investeringsvoorstel voor GF(T) inzameling huishoudens, in te bepalen delen van de stad; keuze t.a.v. stimuleren gescheiden inzameling grofvuil, zwerfafval openbare ruimte en afval kantoren en winkels.

Klimaatadaptatie:

Op basis van de door het College van B&W in 2014 ondertekende intentieverklaring „Ruimtelijke Adaptatie“ klimaatadaptatie in 2020 in het relevante gemeentelijke beleid te verankeren door o.a.:

- Programma Rainproof rondt onderzoek af naar knelpunten regenbestendigheid stad en agendeert de uitkomsten bij de verantwoordelijke stakeholders;
- Op basis van de deltaxstrategie, wordt als onderdeel van het programma waterbestendige stad een adaptiestrategie t.a.v. vitale infrastructuur opgesteld.

- ✗ **Gemeente duurzaam:**
- ✗ De gemeente wil zelf het goede voorbeeld geven. Dit doen we door:
- Het verduurzamen van de gemeentelijke organisatie: uitvoeren van de Routekaart gemeente CO2-neutraal.
- Intensiveren van professioneel duurzaam inkopen: opstellen van een plan Intensiveren Duurzaam Inkopen;
- De inhoudelijke verantwoordelijkheid voor het toepassen van de doelstellingen en het maken van afwegingen indien er sprake is van extra investeringen bij ambtelijke opdrachtgevers / budgethouders neerleggen; voorstellen van plannen van aanpak voor kansrijke inkooptrajecten;
- Voorbereiden van een toetsingskader voor duurzame gemeentelijke investeringen.

In de transitie naar een duurzame stad heeft de gemeente veel verschillende rollen en een uitgebreid instrumentarium tot haar beschikking. De komende jaren wil het College vooral het verschil maken met de volgende werkwijzen:

Slim omgaan met regels om duurzame initiatieven te ondersteunen door o.a.:

- Ruimte zoeken in de eigen regelgeving en verbeteren van de informatievoorziening hierover (m.n. ten aanzien van welstand);
- Instellen van een of meerdere duurzame vrijzones in Amsterdam;
- Te onderzoeken of bepaalde regels t.a.v. zonnepanelen in de Welstandsnota kunnen worden geschrapt of zonnepanelen geheel welstandsvrij kunnen worden gemaakt;
- Overleg met het Rijk en provincie over het wegnemen van belemmerende wet- en regelgeving en gebruik van experimenteerregelingen;
- Een regionaal loket in te richten waar inwoners advies kunnen inwinnen over het treffen van duurzame maatregelen.

Financieren van transitie door o.a.:

- Een eenvoudig, slagvaardig en revoluerend Energiefonds op te zetten. Dit fonds wordt de drager voor investeringen. Door regie te voeren op alle middelen ontstaat er overzicht en is het eenvoudiger om te bepalen hoe de verschillende middelen elkaar kunnen versterken;
- Tenderregelingen voor investeringen van Amsterdamse inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen open te stellen;
- De (af)lopende regelingen van stad en stadsdelen op het gebied van klimaatneutraal bouwen, energiebesparing en energie-opwek in de woningvoorraad te evalueren, en nieuwe voorstellen te doen voor de periode vanaf 1 januari 2016;
- De subsidies ter stimulering van schone mobiliteit voort te zetten in deze periode, om het behalen van de norm op luchtkwaliteit mogelijk te maken.

Inzicht vergroten: samen met partners in de stad verder ontwikkelen van een dataprogramma om relevante (open en real time) datasets in kaart te brengen, te ontwikkelen en voor de stad te ontsluiten, zodat deze gebruikt kunnen worden voor betere integrale projecten en effectiever beleid.

Samenwerken met en afspraken maken met de stad: op allerlei fronten worden de komende tijd afspraken gemaakt met de stad: met sectoren, ketens of gebieden, met woningbouwcorporaties en ontwikkelaars, met verkeersgroepen, met strategische partners en binnen de gemeente met elkaar om de doelstellingen in de agenda te realiseren en tot uitvoering te komen. Deze afspraken zijn vrijwillig maar niet vrijblijvend.

Monitor: Het college brengt samenhang aan in doelen- en activiteitenindicatoren. Deze worden opgenomen in de begroting en op voortgang gerapporteerd in de jaarrekening en in een jaarlijks op te stellen 'Staat van duurzaam Amsterdam'. In de jaarrekening wordt ook gerapporteerd over de voortgang van de routekaart gemeente CO2-neutraal en de voortgang van duurzaam inkopen. Voor luchtkwaliteit geldt dat op basis van jaarlijkse prognoses gerapporteerd kan worden. Op basis daarvan kunnen maatregelenpakketten worden aangepast.

Colofon

Amsterdam Duurzaam, Agenda voor duurzame energie, schone lucht, een circulaire economie en een klimaatbestendige stad, gemeente Amsterdam, maart 2015

Tekst en redactie: gemeente Amsterdam, Ruimte en Duurzaamheid, team Duurzaamheid
Vormgeving: DSGN FRM

Met dank aan: alle partners, initiatiefnemers op duurzaamheid in de stad en collega's van gemeentelijke onderdelen en bedrijven die bijdroegen aan de totstandkoming van de agenda en bijdragen aan een duurzaam Amsterdam.

Bekijk de volledige versie van de Agenda Duurzaamheid op: amsterdam.nl/duurzaam

 @duurzaam020

Bijlage 4 Resultaten werkgroep duurzaamheid**Sessie 1**

Het doel van de eerste sessie is het beantwoorden van de vraag: Welke route moet uitgestippeld worden om duurzaamheid te kunnen borgen binnen RUV. Een belangrijk element is het verkrijgen van inzicht van waar RUV staat op het gebied van duurzaamheid?

Gehele bijeenkomst	Duurzaamheidsambities helder krijgen
---------------------------	---

Inleiding Anne	Doel benoemen, rollen benoemen, praktische zaken
Inleiding Casper	Duurzaamheid, zijn rol
Discussie doel 'WGD'	Doel 'WGD' volgens de aanw. Welke route moet worden uitgestippeld? Waar staan we nu als RUV Tilburg?
Workshop ambities stellen	Filmpje DuurzaamGWW, Ambitiweb individueel invullen en schriftelijk motiveren voor studenten

Pauze	
-------	--

Discussie kernwaarden/ambities	Discussiëren over individueel opgestelde kernwaarden. Uiteindelijk 1 ambitieweb plenair invullen. Representatief voor hele afdeling? Kernwaarden concreet maken?
Vervolgtraject initiëren	Wat gaan we de volgende keer doen? Wat heeft dat voor voorbereiding nodig?

Tijdens de eerste sessie is er een QuickScan gehouden van wat er allemaal speelt op het gebied van duurzaamheid. De volgende resultaten zijn opgehaald tijdens deze QuickScan.

Wil wel & doe al Verbeteren, Vermeerderen

Aannemer in de lead bij aanbesteden
 Aan de voorkant te behalen zaken melden
 Duurzame materialen, recyclebaar en energiezuinig
 Stimuleren minder onderhoudsbewegingen
 Stimuleren circulaire economie
 Altijd het nul-alternatief onderzoeken
 Aansturen op 'leefbaarheid' en 'een goede ruimtelijke ordening'.
 Afval wordt grondstof
 Bouwinitiatieven → duurzaamheid blijft achter door enkele initiatieven
 Regionaal inkopen door de markt

MVI afstemming bij aanbesteding
MVI doelstelling bij ontwerp

Wil wel & doe niet Ontwikkelen, investeren

Reclame maken intern over duurzaamheid

Bewust aansturen op duurzaamheid → ontwerp, materiaal, slimme combinaties in projecten.

Besparingen van duurzaamheid inzichtelijk maken, betrekken bij afweging.

Innovatief duurzaam aanbesteden → samen met de markt een ontwikkelingstraject ingaan zonder dat we weten waar we uitkomen. Hier zullen we **samen** aan moeten werken en klaar voor moeten zijn.

Gedrag koppelen aan behoefte → kunst van het weglaten

KPI's definiëren

Herkomst materialen check

Keuzes ontwerp toetsen op MVI

CO2 footprint → MVI calculatie

MVI registratie → prijsvraag bij huidige opdrachtnemers

Interne project score

Contractvoorwaarden meegeven (bijvoorbeeld transportafstanden beperken)

Aannemer aansturen op green aspecten

Insteken op ontwikkelingen, inkoopbeleid en organisatie beperkt

- Inkoopbeleid is strak en verplicht het om met meerdere partijen in te kopen terwijl een 1-op-1 relatie meer vrijheid en mogelijke initiatieven stimuleert.
- Organisatie beperkt door gebrek aan vertrouwen doordat te weinig met partijen gesproken mag worden.

Nuts bedrijven lopen nog te weinig mee doordat milieubelastende kabels niet worden gerooid.

In het team '**Samenwerkt**' is duurzaamheid nog niet aan de orde geweest. Aannemer en leveranciers werken samen tbv verduurzaming producten.

Geen ervaring binnen gemeente Tilburg met innovatief aanbesteden door moeilijke wettelijke regels.

Ontbreken van visies bij uitvoering ontwerp bij klimaatadaptatie.

MVO-beleid wordt door niemand bewaakt.

Duurzaamheid standaard meenemen bij opdrachten RUV.

Wil niet & doe wel Verminderen

RAW systematiek als eerste keus toepassen.

Uitgaan van nul-alternatief, maar door sterke wens wordt dit tegengehouden.

SROI als verplicht onderdeel om een advies/dienst in te laten kopen.

Functionele uitvraag is moeilijk bij aanbesteding door wetgeving.

Meer assets in verband met wet- en regelgeving, maar ook niet durven loslaten (samenwerken met de markt)

Traditionele bouw

Contractvoorwaarden

EMVI weging

Laten sturen door hogere kosten

Wil niet en doe niet Vermijden

Het duurzaam aspect zwaarder laten wegen dan het resultaat.

Dat duurzaamheid beklemmend werkt voor oplossingen in een project.

Na de zogenoemde quickscan heeft iedere persoon van de werkgroep het ambitieweb ingevuld. Een eerste indicatie waar mogelijk op ingespeeld moet gaan worden in de toekomst op het gebied van duurzaamheid. De volgende resultaten zijn opgehaald door invulling te geven aan het ambitieweb:

Kees van Uden, projectleider

Belangrijkste punten: Energie, Materialen, Water, Ruimtegebruik, Investeringsen

Water: Mens bestaat voor 70% uit water. Zonder water geen leven.

Materialen: Zuinig op zijn-hergebruiken-recyclen. Alles raakt op.

Investeringsen: Geld geef je maar één keer uit. Doe dit dus zinvol

Ruimtegebruik: De aarde groeit niet. Geef de aarde zo zinvol mogelijk door aan de volgende generatie.

Casper Rupert, coördinator duurzaamheid

Belangrijkste punten: Investeringsen, Energie, Materialen, Ruimtegebruik

CO2 is de belangrijkste om onze klimaatdoelstellingen te behalen. Ook persoonlijk vind ik dit het belangrijkste.

Materialen: Bewust kiezen is erg belangrijk en moedig ik aan.

Investeringsen: Belangrijkste hobbel om te nemen. Duurzaam is niet per se duur.

Arne Mans

Belangrijkste punten: Energie, Materialen, Water, Ruimtegebruik, Welzijn , Sociale relevantie

Energie: Dit is wat in lengte van jaren terugkomt.

Materiaal: Circulaire bouwsteen

Water: watergebruik voorkomen/verminderen

Ruimtegebruik: Efficiënt gebruik is het begin

Welzijn: Voor nu en de toekomst geeft welzijn direct terug hoe fijn een duurzame omgeving is.

Sociale relevantie: Op de lange termijn is dit samen met welzijn n belangrijk aspect.

Eveline Spaans

Belangrijkste punten: Materialen, Water, Ruimtelijke kwaliteit, Investeringsen

Investeringsen: Total Cost of Ownership- circulariteit/beheer

Materiaal: aan de voorkant nadenken over keuzes/mogelijkheden

Water: Van belang gezondheid leven in en om het water

Ruimtelijke kwaliteit: Bewust omgaan met toekomstwaarde is investering waard.

Peter-Paul Stoof

Belangrijkste punten: Energie, Materialen, Ruimtegebruik, Investeringsen

RUV is uitvoering van beleid, dus niet primair aan zet voor vestigingsklimaat

Bij RUV ligt de speelruimte vooral in materiaalkeuze, ontwerp/inrichting

Ric Zuidema

Belangrijkste punten: Materialen, Ecologie en biodiversiteit, Ruimtegebruik, Ruimtelijke kwaliteit

Het ruimtegebruik vind ik het belangrijkste omdat dat de reden is dat je iets aan pakt en hier ook veel te halen valt.

Bert van Esch

Belangrijkste punten: Energie, Materialen, Welzijn

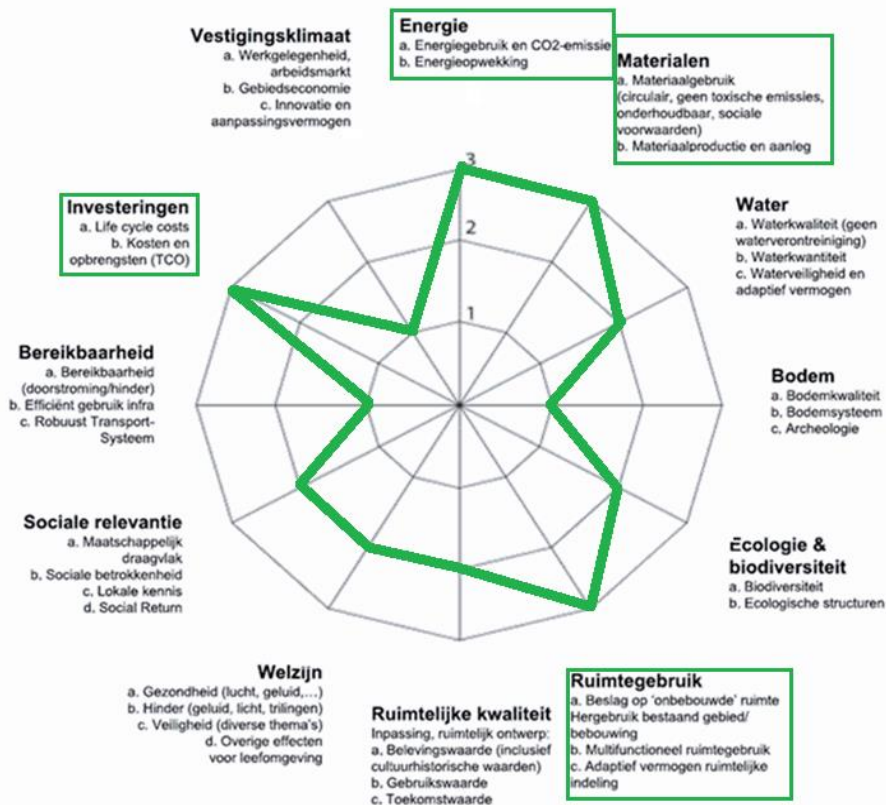
Duurzame materiaalkeuze zorgt voor een duurzame toekomst. Minder gebruik van

milieubelastende materialen en stoppen van delven zeldzame stoffen door hergebruik of liever niet gebruiken van belastende materialen.

Samengevat 1^e sessie

Samengevat resulteert dit in de volgende ambities: Energie, Materialen, Ruimtegebruik en Investerings. Vanuit de werkgroep zijn deze ambities in de 1^e sessie naar voren gekomen als speerpunten voor de afdeling RUV. Door middel van het weergegeven ambitieweb wordt de ambitie van RUV ingevuld door de werkgroep duurzaamheid beeldend weergegeven.

De vraag werd gesteld of het ingevulde ambitieweb representatief is voor de rest van de afdeling. Vanuit deze vraag werd benadrukt dat het uitzetten van een enquête van belang is zodat het daadwerkelijk representatief is voor de afdeling.

Figuur 1, ingevuld ambitieweb door de werkgroep

Sessie 2

In sessie 2 zijn de volgende onderwerpen besproken:

- Terugkoppeling van de enquêteresultaten door Luuk en Ard-Jan in de vorm van een presentatie. Deze resultaten zijn uitgewerkt in bijlage **5.1 Resultaten online enquête**
- Doel en acties voor de komende tijd. Het eindresultaat, de aanpak MVI is toegevoegd in bijlage **5.2 Aanpak MVI**

Sessie 3

In sessie 3 zijn de volgende onderwerpen besproken:

- Terugkoppeling van de CoP-bijeenkomst door Luuk en Ard-Jan
- Eindresultaat van de werkgroep
- Doel en acties voor de komende tijd. Het eindresultaat, de aanpak MVI is toegevoegd in bijlage **5.2 Aanpak MVI**

Sessie 4

- Verzilvering omgevingswijzer en het ambitieweb.

Tijdens de vierde vergadering van de werkgroep is getoetst of de omgevingswijzer en het ambitieweb daadwerkelijk aansluit om duurzaamheid te kunnen borgen in het proces. Door middel van een voorbeeldcasus, een renovatie van een straat is het proces doorlopen. Tijdens deze vergadering waren werknemers aanwezig die werkzaam zijn binnen de afdeling Ruimte, PPI en RUV. Zo zijn de instrumenten binnen verschillende afdelingen getoetst. De werknemers van de verschillende afdelingen waren erg enthousiast. Duidelijk werd aangegeven dat het ambitieweb onderdeel moeten worden van de Project Startup(PSU). De vakspecialisten van RUV kunnen op die manier per duurzaamheidsthema aangegeven waar op ingespeeld moet worden. Bij projecten waar een hoge duurzaamheidsambitie wordt vastgesteld moet een ingenieursbureau worden ingeschakeld met voldoende kennis over duurzaamheid.

- Doel en acties voor de komende tijd. Het eindresultaat, de aanpak MVI is toegevoegd in bijlage **5.2 Aanpak MVI**

Sessie 6

Eindsessie, oplevering Aanpak MVI. Deze aanpak is toegevoegd in bijlage **5.2 Aanpak MVI**.

4.1 Resultaten online enquête

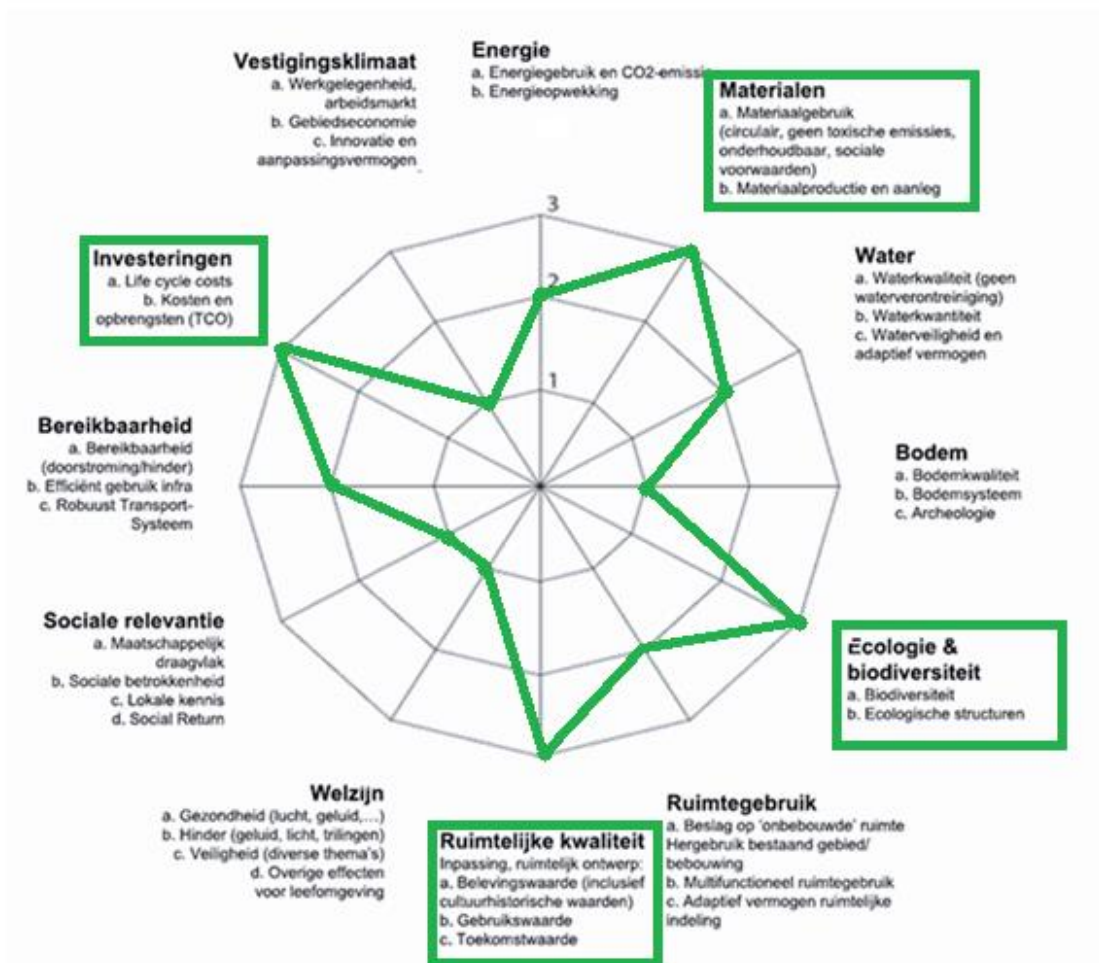
Enquête

Vanuit de werkgroep is bepaald dat een enquête handvatten biedt voor de borging van MVI. Het doel van de enquête is om de visie van de medewerkers van RUV en PPI (projectleiders) op het gebied van duurzaamheid in beeld te brengen.

De vragen zijn opgesteld om de houding, motivatie, kennis, kansen en struikelblokken ten aanzien van duurzaamheid inzichtelijk te maken, zodat dit in de toekomst beter geborgd kan worden.

In totaal hebben 52 personen de enquête ingevuld. Vanuit de visie van deze medewerkers wordt inzichtelijk waar de grootste kansen/valkuilen liggen op het gebied van duurzaamheid binnen de afdeling RUV.

Waar verwacht de afdeling RUV het meest te kunnen verduurzamen binnen de afdeling? Denk goed na over waar de grootste winst te behalen is op het gebied van duurzaamheid!

Het duurzaamheidslevel van projecten kan worden bepaald door middel van de vier beschreven begrippen. Deze begrippen zijn bepalend voor het beantwoorden van de volgende vragen:

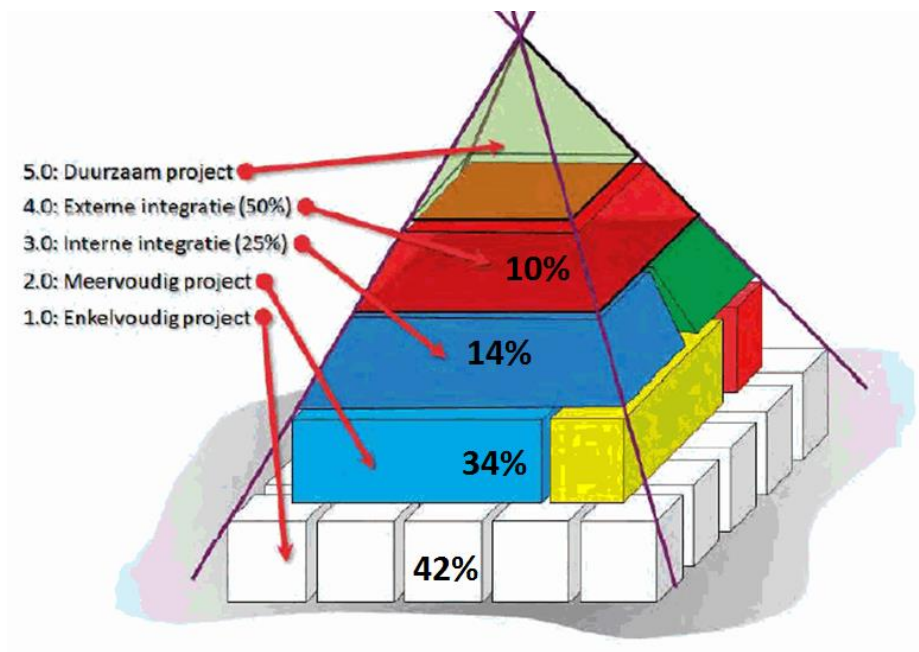
Enkelvoudig project: Op dit level wordt in projecten één aspect van duurzaamheid ingezet (denk aan het toepassen van ledverlichting of mechanische onkruidbestrijding)?

Meervoudig project: Op dit level wordt in projecten 2 of meerdere aspecten van duurzaamheid ingezet (denk bijvoorbeeld aan ledverlichting en recyclebare lantaarnpalen binnen één project).

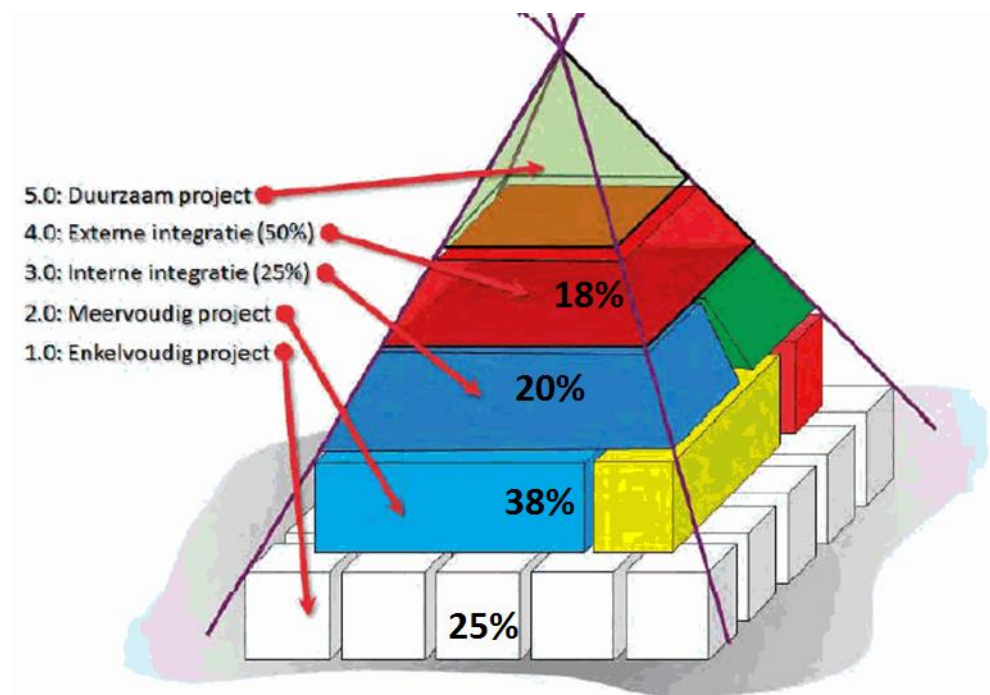
Interne integratie : Op dit level wordt ten opzichte van een referentiejaar 25% bespaard op energieverbruik, grondstofverbruik en/of emissies (maatregelen kunnen met bestaande technieken worden behaald).

Externe integratie: Op dit level wordt ten opzichte van een referentiejaar 50% bespaard op energieverbruik, grondstofverbruik en/of emissies. De stap van 25% naar 50% vraagt om een andere aanpak. Er moet gezocht worden naar nieuwe methoden om grondstofneutraal en energieneutraal te werken. Deze stap vraagt een gecoördineerd externe aanpak. Samenwerking tussen landelijke overheden, energieproducenten, bedrijven en landen is van belang.

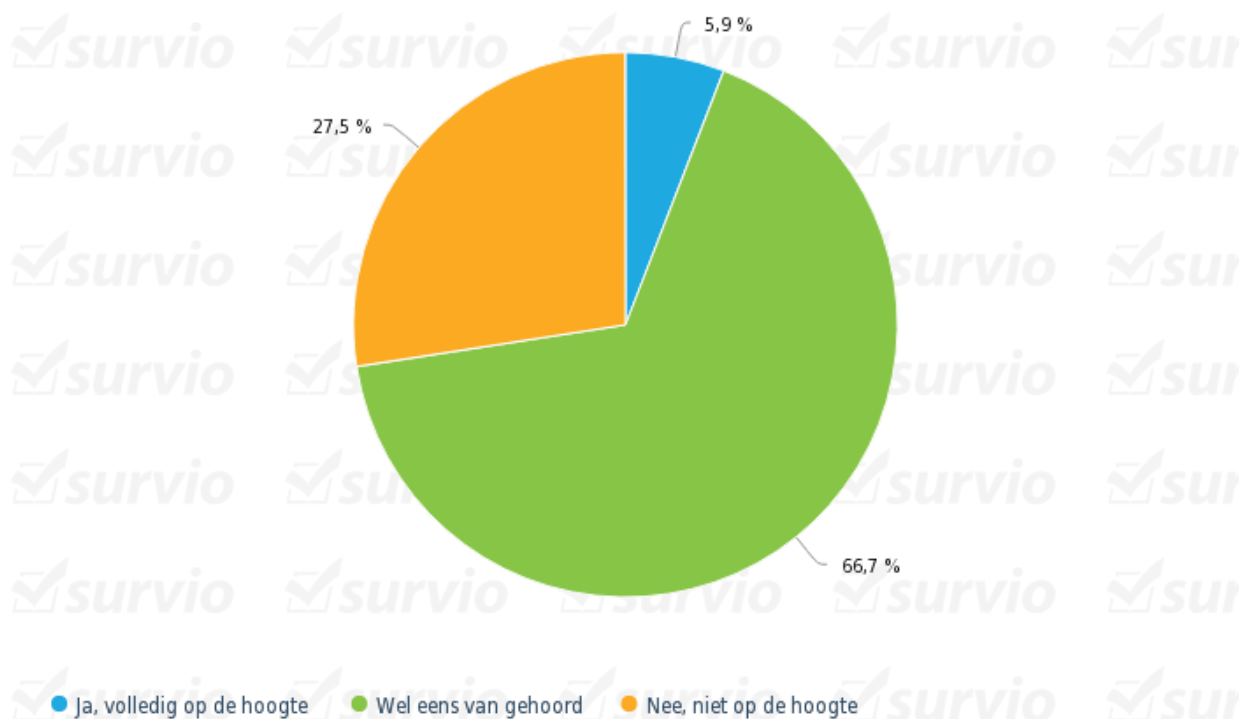
Wat is het duurzaamheidsniveau van projecten binnen je afdeling? Verdeel 100 procent over de duurzaamheidslevels.

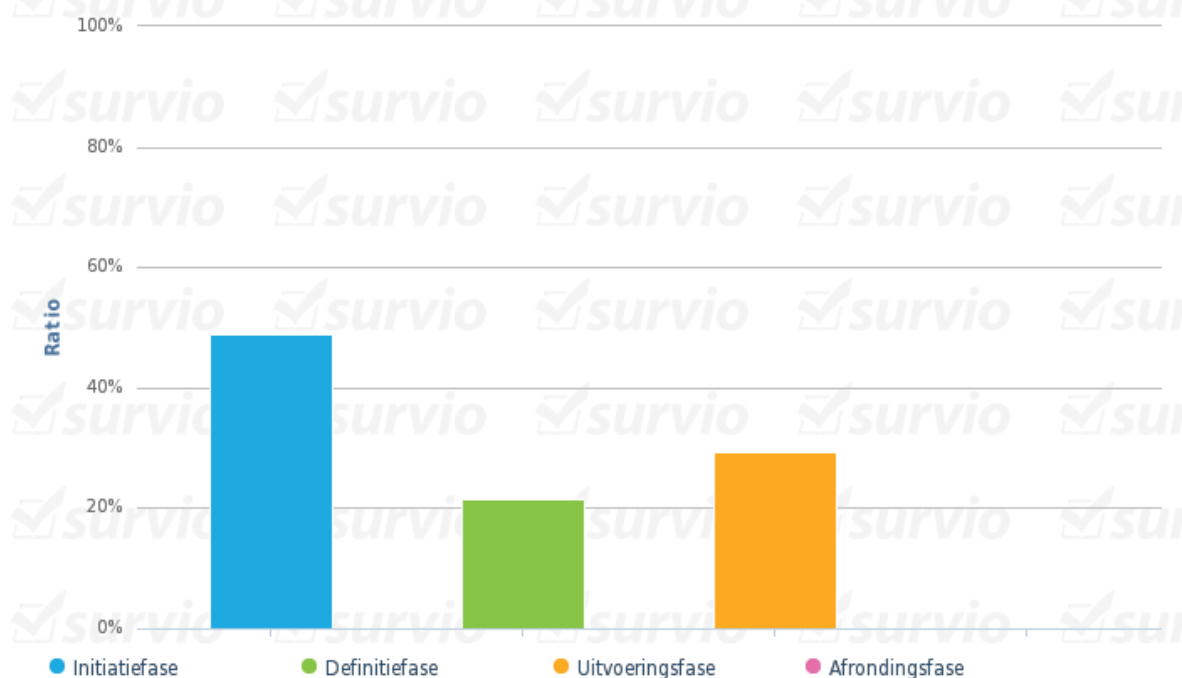
Wat is haalbaar voor jouw afdeling in 2030? Verdeel 100 procent over de duurzaamheidslevels.

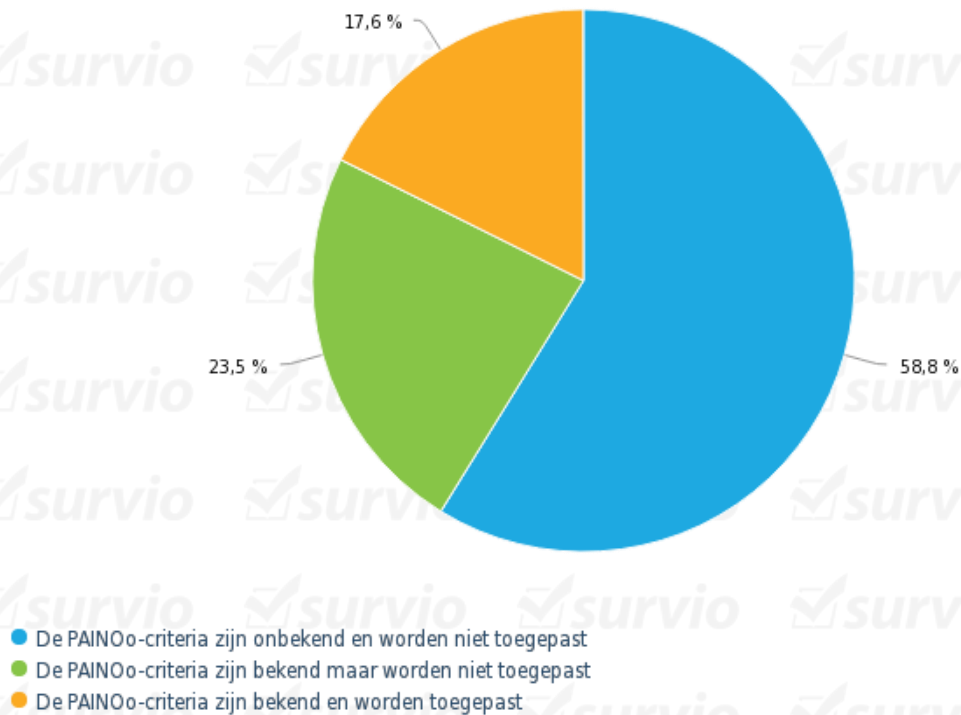
Ben je al op de hoogte van de ontwikkelingen omtrent het Manifest
Maatschappelijk Verantwoord Inkopen wat ondertekend is door de wethouder
Erik de Ridder?

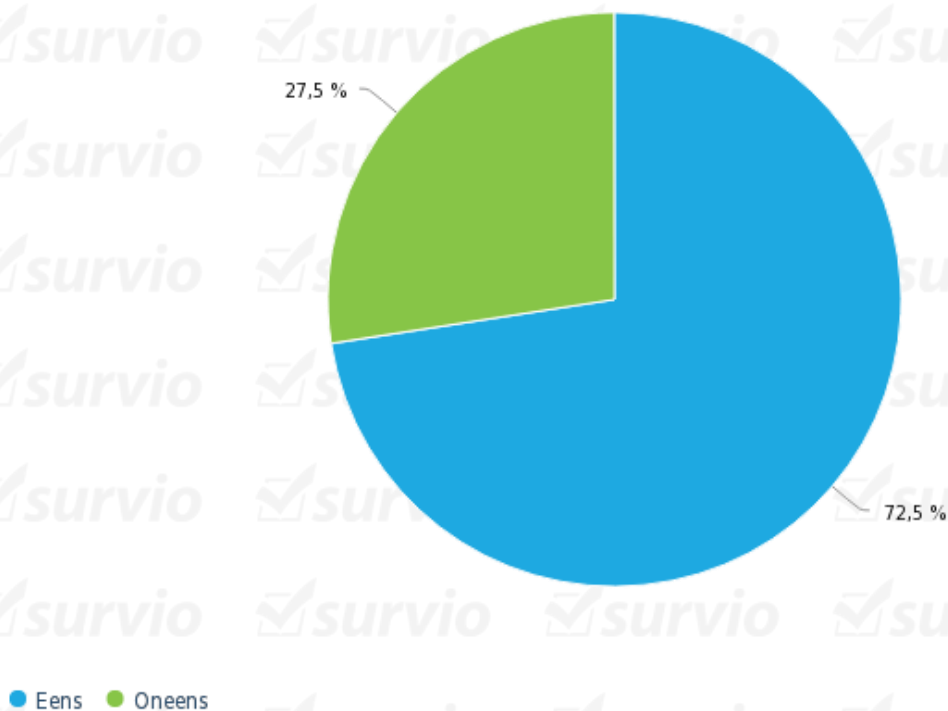
In welke fase van projecten liggen de meeste kansen voor duurzaamheid?

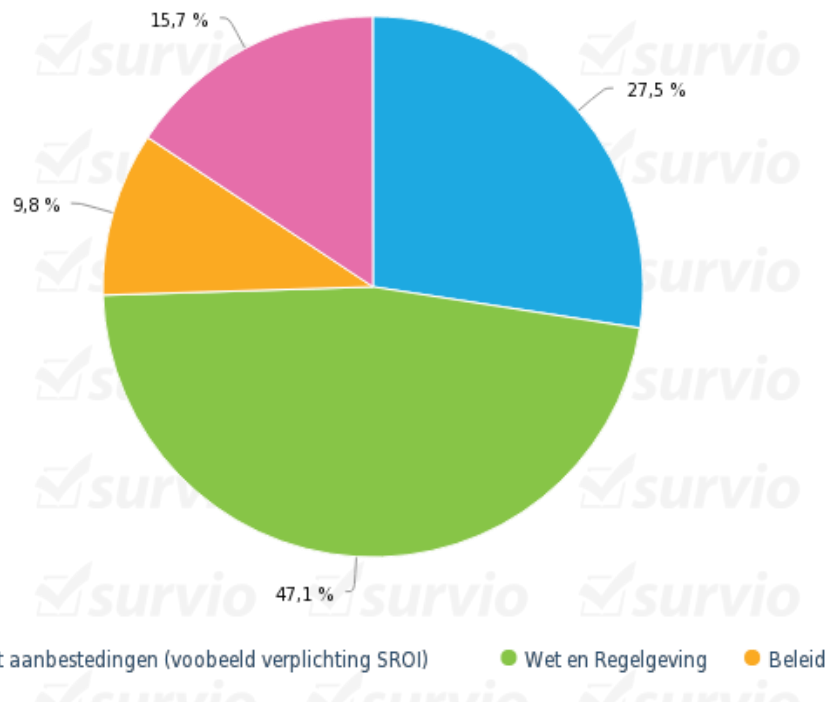
De PAINOo-criteria over duurzaamheid zijn bekend en worden toegepast.

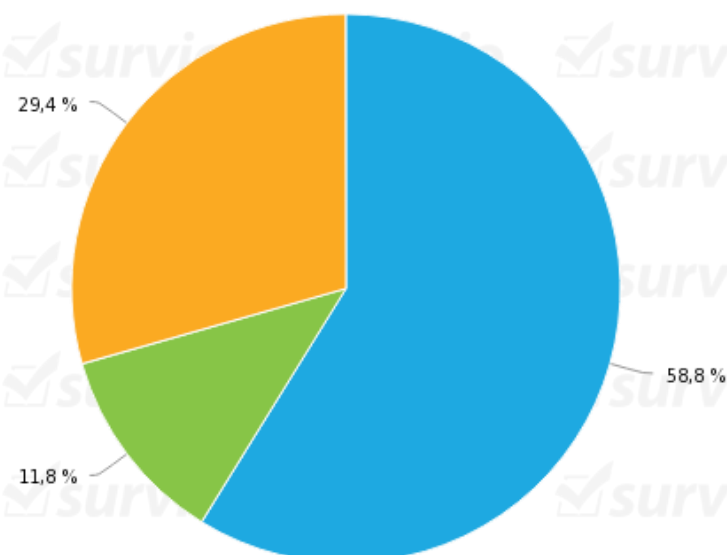
Ik word gestimuleerd als collega's sturen op duurzaamheid en hier richtbaarheid aan geven.

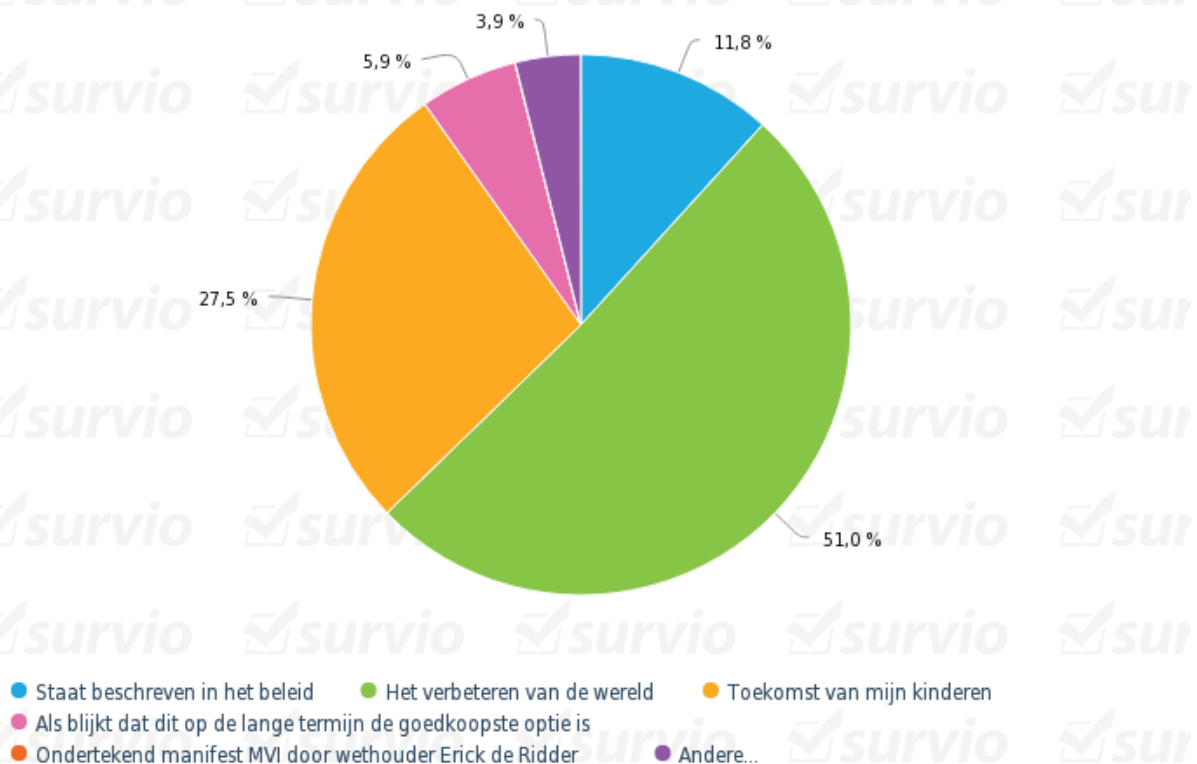
Wanneer kan duurzaamheid beklappend werken voor oplossingen in een project?

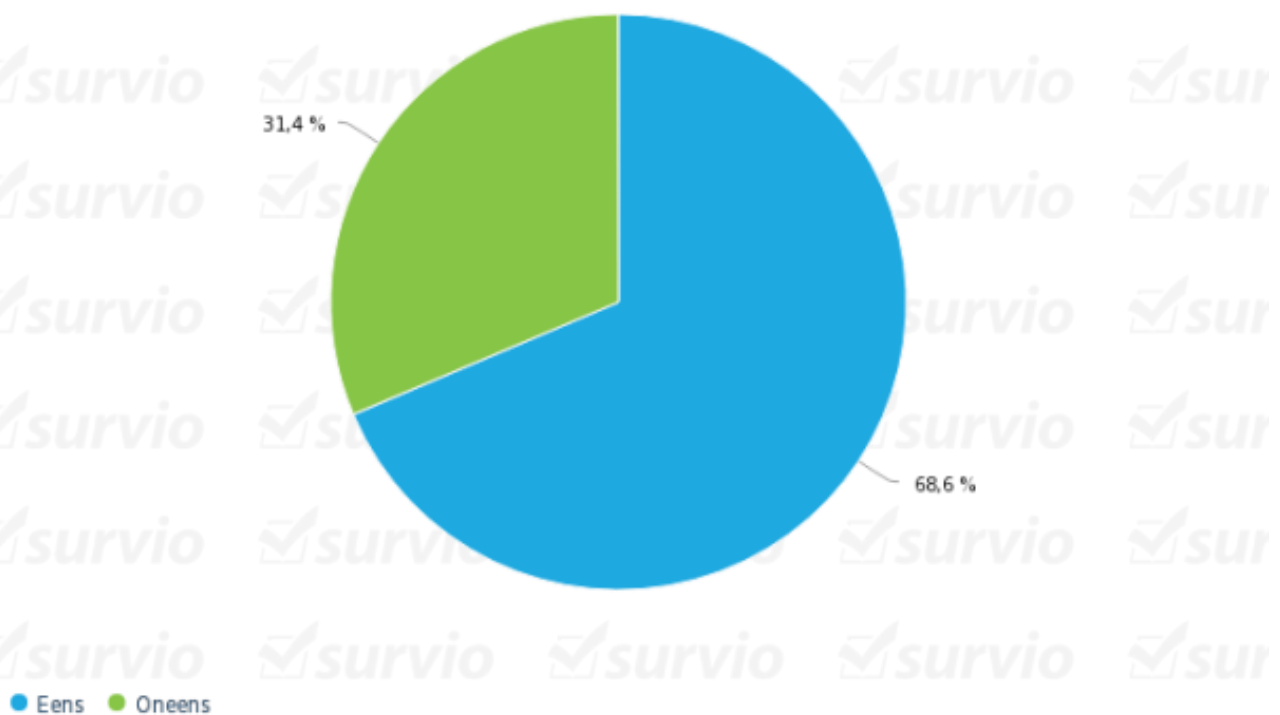
Duurzaamheid wordt op dit moment het meest meegenomen in.

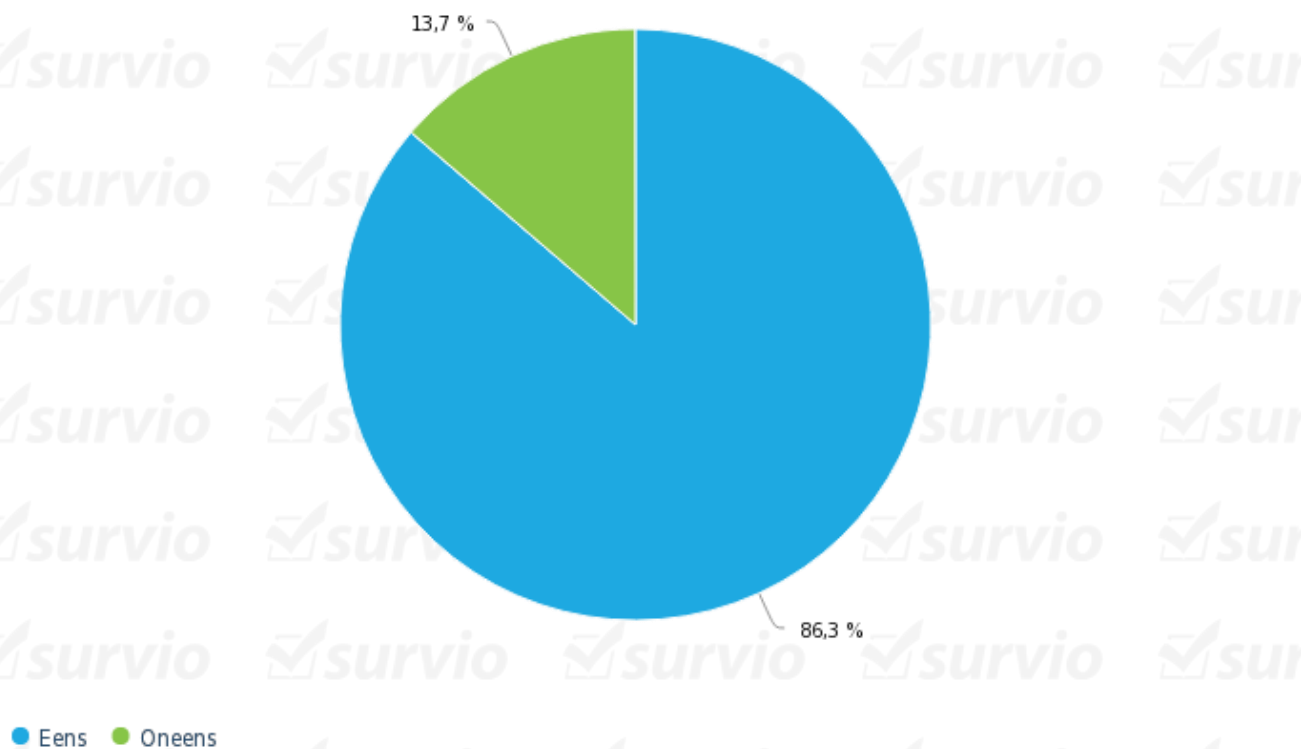
Wat is je belangrijkste motivatie om duurzaamheid toe te passen in je werkzaamheden?

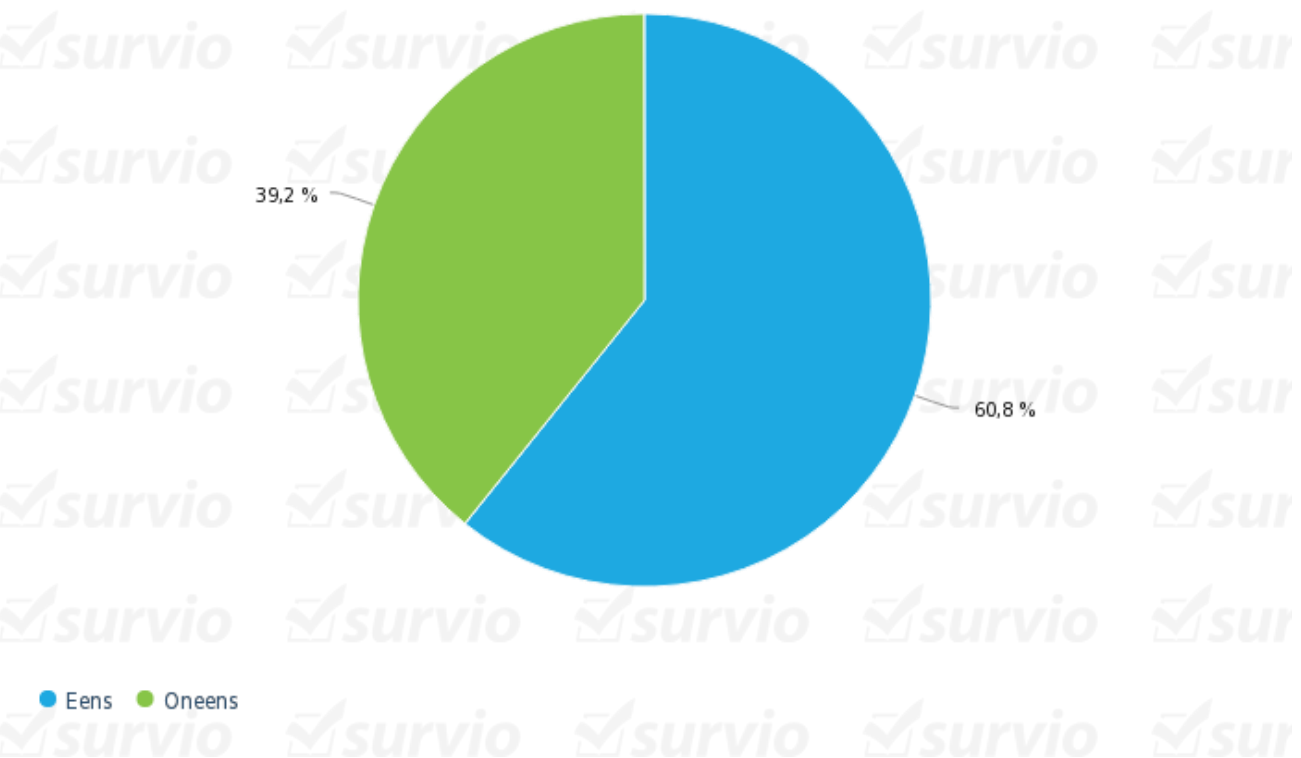
Ik zou best een innovatieve manier van aanbesteden willen uit proberen (vb. circulair inkopen) zonder dat ik weet waar ik precies uitkom met als doel bij te dragen aan de doelstellingen uit het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen.

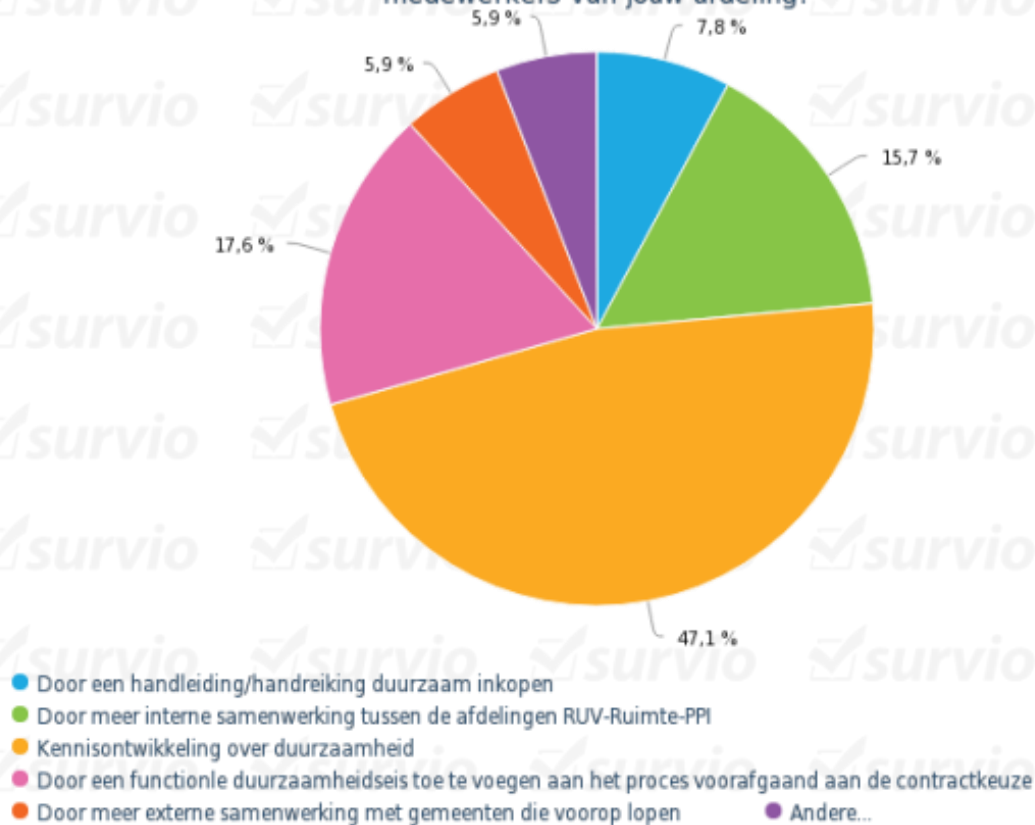
Ik vind dat mijn afdeling meer kan en moet bijdragen aan duurzaam inkopen.

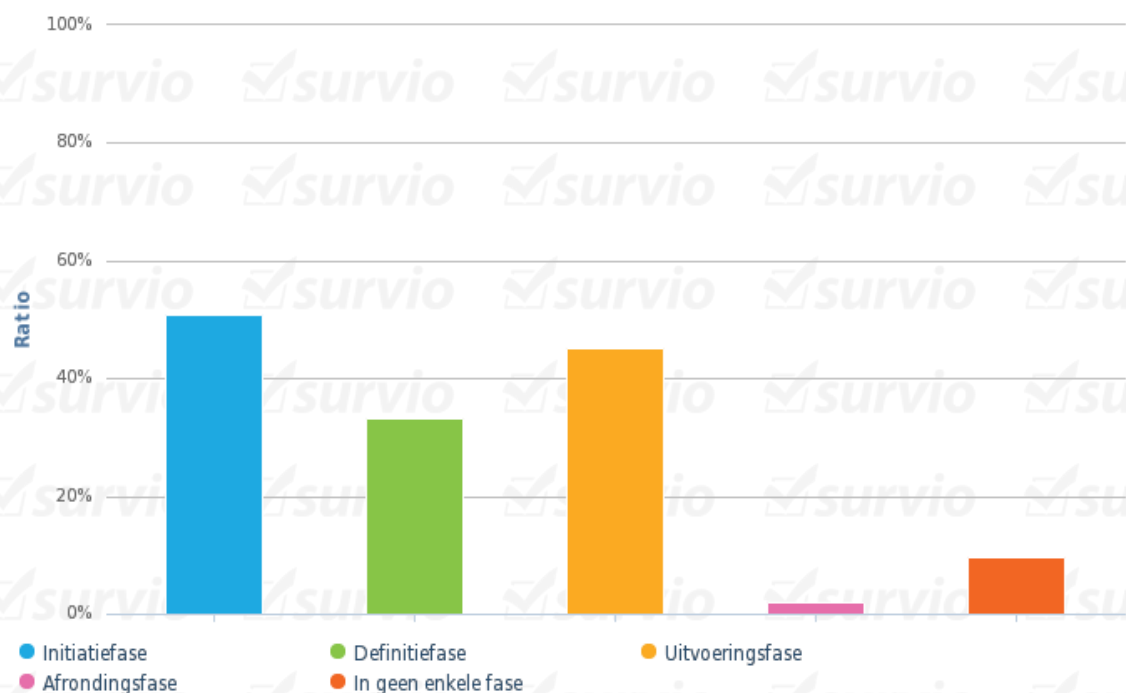
De creativiteit van een opdrachtnemer moet leidend zijn in een aanbesteding.

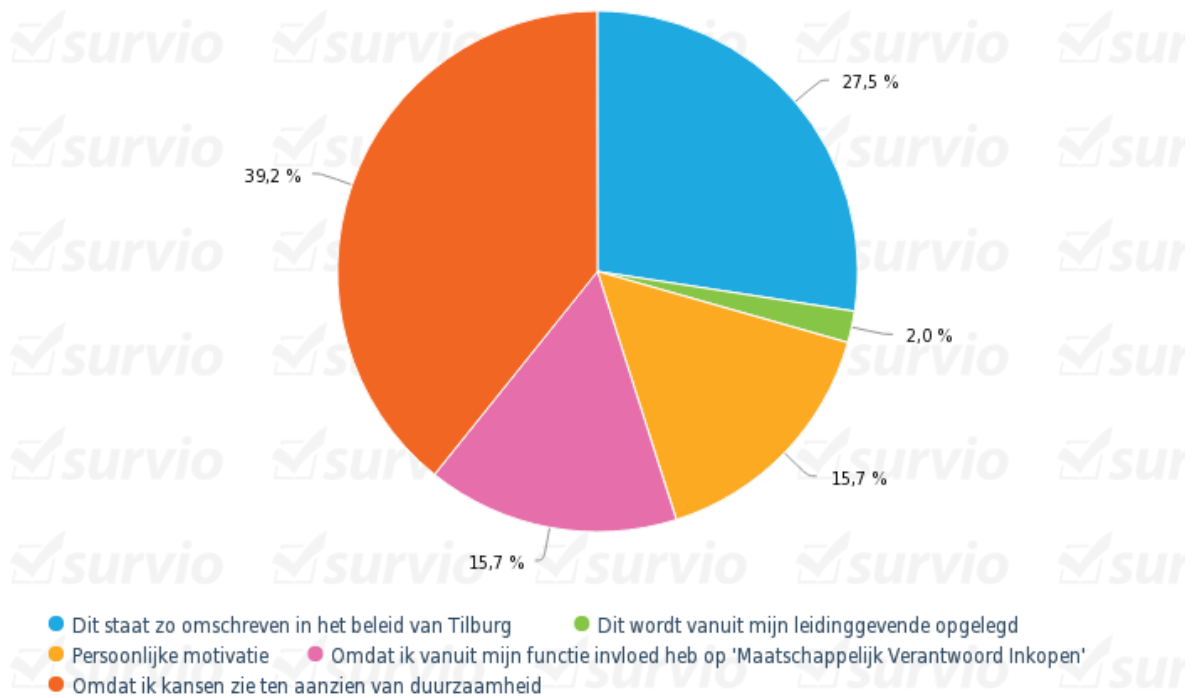
Hoe kan duurzaamheid het best worden verankerd in de denkwijze van de medewerkers van jouw afdeling?

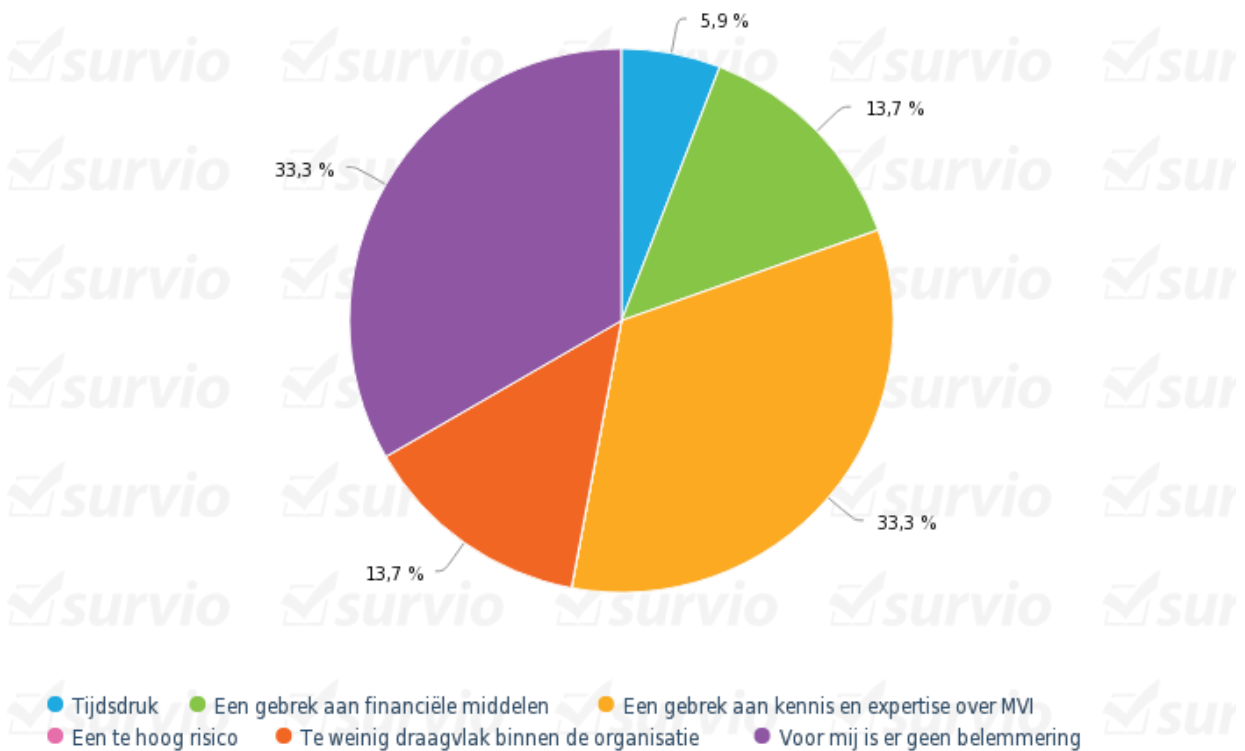
In welke fase/fasen van projecten wordt duurzaamheid op eigen initiatief al meegenomen binnen je afdeling?

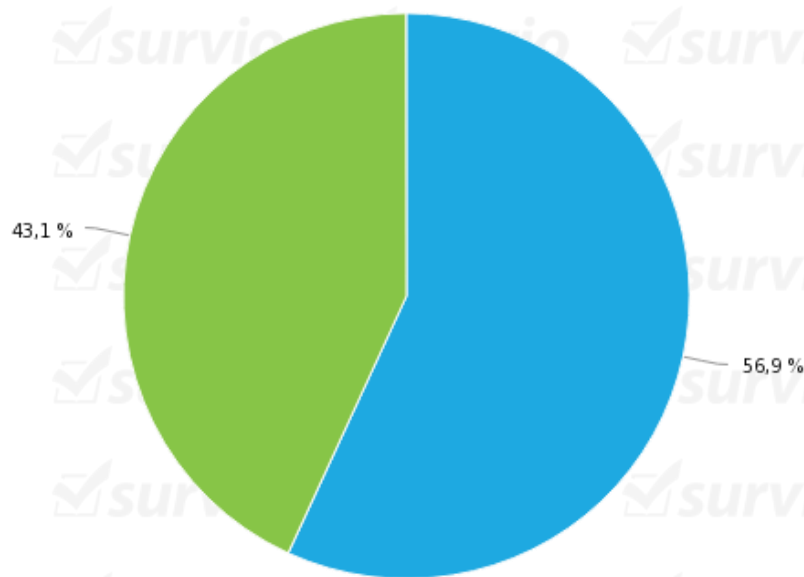
Wat is de grootste bepalende factor om duurzaamheid mee te nemen in jouw werkzaamheden/projecten?

Wat is voor jou de grootste bepalende factor om duurzaamheid NIET mee te nemen in werkzaamheden/projecten?

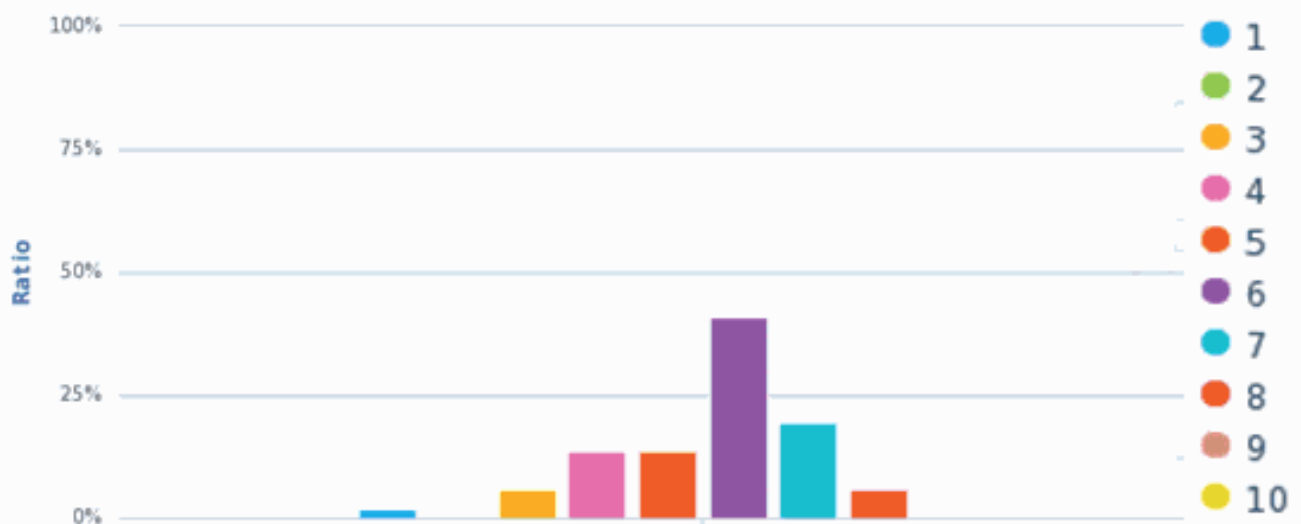

Over het toepassen van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen wil ik best rapporteren.

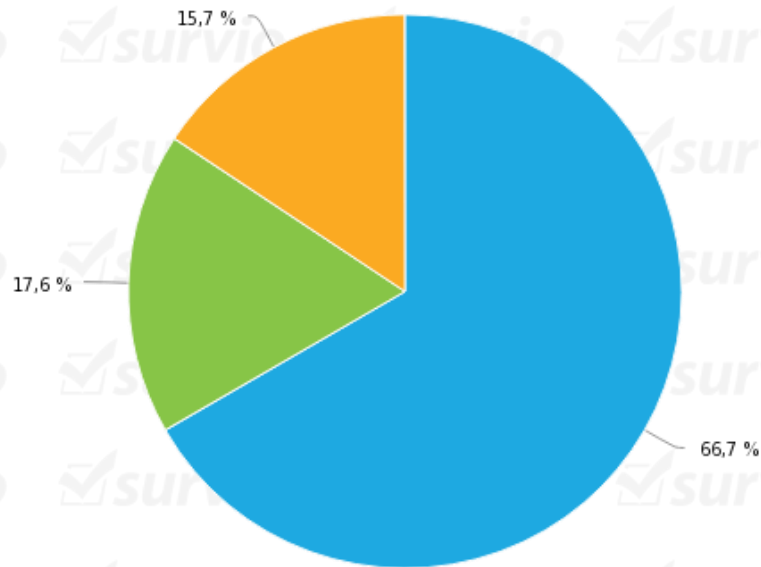

● Eens ● Oneens

Beoordeel je afdeling met een cijfer op het gebied van duurzaam inkopen.

De grootste slagen op het gebied van duurzaamheid zijn binnen mijn afdeling te behalen in:

● Werken ● Diensten ● Leveringen

Duurzaamheid zou standaard meegenomen moeten worden bij opdrachten.

● Eens ● Oneens

4.2 Actieplan MVI

Plan van Aanpak MVI

Voor Afdelingen Ruimte, PPI en RUV
Van Werkgroep MVI: Casper Rupert, Arne Mans, Peter-Paul Stoof, Eveline Spaans, Bert van Esch, Lianne Dols, Ric Zuidema, Kees van Uden, Luuk van de Weijer, Ard-Jan van Huizen en Anne Bakker
Datum 20 juni 2017
Onderwerp Plan van Aanpak MVI

Plan van Aanpak MVI

Aanleiding

Wethouder Erik de Ridder heeft namens de gemeente Tilburg op 8 december 2016 het 'Landelijk manifest duurzaam inkopen 2016-2020' ondertekend. Met de ondertekening wil de gemeente laten zien dat verantwoord inkopen leidend is in de inkoopprocessen. Om dit te bereiken is het belangrijk dat de implementatie van het Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) geborgd wordt in de organisatie.

Doel

Het opstellen van een Plan van Aanpak met concrete acties om MVI te implementeren in de inkoopprocessen van ruimtelijke projecten. Hierbij zijn de afdelingen RUV, RUI en PPI betrokken.

Acties

Er wordt onderscheid gemaakt in technisch / inhoudelijke acties en organisatorische acties.

Definitie MVI

Het doorlopen van een besluitvormingsproces, waarbij de belangen en voordelen van de drie verschillende kapitalen people, planet en profit, en de strijdigheden daartussen, worden afgewogen zodat zij met elkaar langdurig in evenwicht zijn (zie ook bijlage 1).

Technisch / inhoudelijk

Doel	Maatregelen (SMART)	Verantwoordelijke (functienaam)
Handvatten om MVI toe te passen binnen projectmatig creëren	- Handleiding hanteren tijdens projecten (Bijlage x) - Beheerder van de duurzaamheidsdocumenten aanwijzen om het up-to-date te houden	- Projectleiders - Ambassadeur namens werkgroep MVI 2.0

	• Mogelijke optimalisatie: Ambitieweb van Duurzaam GWW vereenvoudigen tot Tilburgs model • Database opbouwen met EMVI criteria om van elkaar te leren • Toepassen van de duurzaamheidsmaatregelen uit dit PvA en vervolgens na een half jaar evalueren of er behoefte is aan concrete, haalbare en meetbare duurzaamheidsdoelstellingen per duurzaamheidsthema voortvloeiend uit het ambitieweb. • Over drie jaar is MVI binnen projectmatig creëren 'Business as usual'	• Werkgroep MVI 2.0 • Ambassadeur namens werkgroep MVI 2.0 • Werkgroep MVI 2.0 • Afdelingshoofden PPI, RUV en RUI
--	---	--

Organisatorisch

Doel	Maatregelen (SMART)	Verantwoordelijke (functienaam)
Kennis over MVI vergroten	• Managementteam stuurt op MVI en inventariseert welke kennis en ervaring over duurzaamheid en duurzaam inkopen nog mist en geef de medewerkers de mogelijkheid voor het volgen van trainingen en cursussen of extra tijd voor uitzoekwerk. Er zijn ook (inkoop)netwerken (bijvoorbeeld CIA Circulaire Inkopen Acedemy) waarbij men kan aansluiten en de kennis en ervaring kan delen met anderen en zorgen dat deze up-to-date is. • Zorg voor interne kennis en informatieverspreiding d.m.v. het intranet, interne presentaties, workshops, brainstormsessies etc. • Per discipline/ vak wordt er een voorloper/ ambassadeur gekozen op het gebied van MVI. Deze voorloper weet of leert veel over MVI in zijn of haar discipline en kan door andere collega's om advies gevraagd worden. Zeker in het begin als MVI nog geen gewoontegood is. • Projectleiders worden via de projectbrief gevraagd om MVI op te nemen in het project, het onderwerp op de agenda te zetten en te coördineren dat vakspecialisten hiermee aan de slag gaan. Een aantal tools worden hiervoor aangereikt. Dit moet goed worden aangekondigd en ingeleid middels een startbijeenkomst • Vakspecialisten worden in projecten gevraagd om input te leveren op het gebied van MVI, zij kunnen hun teammanager aangeven	• MT, afdelingshoofd en teammanagers PPI, RUI, RUV • MT, en betrokken vakspecialist, projectleider, communicatieadviseur. • Werkgroeplid vakspecialisten, MT RUV, RUI, PPI • Werkgroeplid PPI, MT PPI • Vakspecialisten

	indien hier meer training/ kennis voor nodig is. Of hier zelf induiken/ navraag doen bij andere collega's af vakgenoten buiten de eigen gemeenten. Men leert ook door te doen. • Minicursus 'Hoe gebruik ik het ambitieweb' • Het begeleiden van het invullen van het ambitieweb tijdens de PSU totdat projectleiders dit zelf kunnen begeleiden. • In kaart brengen van en aansluiten bij landelijke en regionale bijeenkomsten over duurzaamheid	• Werkgroep MVI 2.0 • Werkgroep MVI 2.0 • Werkgroep MVI 2.0
Bewustwording van MVI als onderdeel van projecten	Stel samen met communicatieadviseur specifiek voor duurzaam inkopen een communicatieplan op: • Opstellen van een 'Aanpak Communicatie MVI' met daarin aanleiding, kernboodschap, uitvoering en planning • Opstellen van een communicatiekalender met daarin data, activiteiten, actiehouders en actiepunten	• Werkgroep MVI 2.0 • Werkgroep MVI 2.0
Duurzaamheid borgen in projectproces	MVI borgen in de PTB door middel van document 'Wensen vastleggen duurzaamheid (MVI) in PTB': • Duurzaamheid opnemen in de projectbrief en het projectcontract • Het benoemen van duurzaamheidsthema's met bijbehorende speerpunten opnemen als standaardonderdeel van de PSU • Goedkeuren van thema's in het projectcontract	• Werkgroep MVI 2.0 • Projectleiders • Projectleiders • (G)AOG
Verankering en inbedding in afdelingen RUV, PPI en RUI	• Werkgroep MVI bij ruimtelijke projecten voortzetten (werkgroep MVI 2.0) voor ten minste 1 jaar om de acties uit het PvA daadwerkelijk te gaan uitvoeren / uitzetten: ◦ PPI, Ruimte, RUV: Minimaal twee vertegenwoordigers per afdeling • In afdelingsplannen opnemen hoe duurzaamheid geborgd is in projecten • Duurzaamheidsthema's (vanuit PSU) melden in een centraal systeem (op welke duurzaamheidsthema's is ingezet) • Uitdraai maken vanuit centraal systeem en resultaten jaarlijks	• Teammanager Stedelijke Basis (RUI) • Afdelingshoofden RUV, PPI en RUI • Projectleiders • Werkgroep MVI 2.0

	actief melden aan het college	
--	-------------------------------	--

Bijlage 5 Uitwerking 6 kernwaarden m.b.t. het ambitieweb

In deze uitwerking wordt aangetoond dat door middel van de twaalf duurzaamheidsthema's afkomstig uit het ambitieweb de zes kernwaarden van gemeente Tilburg worden geborgd. Een vertaling per kernwaarde en de toepasselijke duurzaamheidsthema's wordt hieronder toegelicht. De uitwerking van de duurzaamheidsthema's zijn afkomstig uit de Aanpak Duurzaam GWW (Tilburg G. , Omgevingsvisie Tilburg 2040, 2015).

Wat we doen en laten moet bijdragen aan een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit voor inwoners van Tilburg, Udenhout en Berkel-Enschot. De manier waarop we de omgeving inrichten draagt bij aan maatschappelijke doelen. Denk bijvoorbeeld aan de invloed van groen op het welbevinden van mensen. Met mogelijkheden om te bewegen en elkaar te ontmoeten. We investeren in een grote verscheidenheid aan dieren en planten. Want die leveren ecosysteemdiensten, zoals waterberging en zuurstof.

Vanuit het ambitieweb zijn de volgende ambities geformuleerd met betrekking tot de kernwaarde **GEZONDE OMGEVING VOOR MENS EN NATUUR**: Energie, Welzijn, Water, Bodem en Ecologie & Biodiversiteit.

➤ Energie

Vanuit de ambitie energie zal er ingespeeld moeten worden op energiebesparing en CO2-emissie. Daarnaast kan er ingespeeld worden op kansrijke gebieden voor het toepassen van duurzame energiebronnen. De volgende punten zijn van belang:

- De energievraag beperken
- Zoveel mogelijk duurzaam opgewerkt energie gebruiken
- Fossiele energiebronnen zo efficiënt mogelijk benutten

➤ Welzijn/leefomgeving

De openbare ruimte dient een positieve bijdrage te leveren aan het welzijn en de gezondheid van burger in Tilburg. De vertaalt zich in gezondheidsbescherming, bevorderen van een gezonde levensstijl en het voorkomen van chronische ziekten (obesitas of depressies). Daarnaast is de veiligheid (fysiek en sociaal) erg belangrijk om te waarborgen. Vanuit de ambitie welzijn moet er op de volgende punten ingespeeld worden:

- Gezondheidsbescherming (luchtverontreiniging en geluidsoverlast)
- Veiligheid
- Fysieke gezondheid
- Mentale gezondheid
- Hinder (gericht op geluid, licht en trillingen)

➤ Water

Om een duurzame leefomgeving voor de gemeente Tilburg te creëren is het borgen van de waterveiligheid op het gebied van rivierwater, grondwater en regenwater van belang. Om

wateroverlast te voorkomen zal het water zo lang mogelijk vastgehouden dienen te worden. Tekorten van zoetwater moeten zoveel mogelijk worden tegengegaan. De verandering van het klimaat zorgt voor meer extremen in neerslag en droogte wat zorgt voor een duurzaam beheer op het gebied van de ambitie water. Vanuit de ambitie water zal er ingespeeld moeten worden op de volgende punten:

- Waterveiligheid
- Wateroverlast
- Waterkwaliteit
- Watertekort
- Klimaatbestendigheid

➤ Bodem

De bodem faciliteert de activiteiten van Tilburg, maar is kwetsbaar. Duurzaam omgaan met de bodem is van groot belang. Daarin speelt het grondwater en het bodemleven een grote rol. Vanuit de ambitie bodem zal er ingespeeld moeten worden de volgende punten:

- Bodemkwaliteit
- bodemdiversiteit
- Bodemdaling
- Archeologische waarde en aardkundige waarden

➤ Ecologie & Biodiversiteit

Een sterk ecosysteem is van groot belang voor een bestendige en duurzame stad. De ontwikkeling van de flora en fauna moet optimaal worden benut. De verbinding van de blauwe en groene ecologische structuren is een belangrijk onderdeel voor het stimuleren van de volledige voedselketen. Vanuit de ambitie ecologie & biodiversiteit zal de opgave liggen bij een drietal onderdelen.

- Biodiversiteit
- Ecologische structuren
- Hinder: Geluid, trillingen, lichthinder, aantastingen habitats

We benutten het bestaande zo slim mogelijk. We kijken altijd naar de mogelijkheden om nieuwe initiatieven in te passen binnen bestaand bebouwd gebied. Als de functie van een plek verandert, dan bevorderen we dat dit leidt tot een betere benutting van onze ruimte. Ook het tijdelijk en gedeeld gebruik van ruimte valt hieronder. Denk bijvoorbeeld aan braakliggende gronden en leegstaande gebouwen

Vanuit het ambitieweb zijn de volgende ambities geformuleerd met betrekking tot de kernwaarde **ZORGVULDIG RUIMTEGEbruik**: Ruimtegebruik en Bereikbaarheid.

➤ Ruimtegebruik

De ruimte in het stedelijk gebied van Tilburg wordt steeds schaarser. De beschikbare ruimte moet dus zo efficiënt en multifunctioneel mogelijk worden ingericht. Deze duurzame ontwikkeling van beschikbare ruimte is nodig voor de ontwikkeling van leefbare gebieden. Voordelen hiervan is dat de mobiliteit en energieverbruik verkleind en ruimtelijke en ecologische kwaliteiten kunnen worden versterkt. Vanuit de ambitie Ruimtegebruik zal inzichtelijk moeten worden:

- Gebruikswaarde (herontwikkelingsgebieden)
- Uitbreiding buiten de stad
- Meervoudig ruimtegebruik

➤ Bereikbaarheid

De bereikbaarheid is essentieel voor gebruikswaarde van de stad. De bereikbaarheid heeft daarnaast sterke relaties tot de ambities: energie, ruimtegebruik, welzijn en economie. Een robuust verkeerssysteem is voor een duurzaam bereikbaar gebied belangrijk. Het efficiënt gebruik maken van het bestaande en nieuwe infrastructuur helpt dit te bereiken en te besparen in ruimte, brandstof en tijd. Vanuit de ambitie bereikbaarheid zal er ingespeeld moeten worden op drie onderdelen:

- Bereikbaarheid, doorstroming/hinder
- Efficiënt gebruik infra
- Robuust transportsysteem

We kijken terug en vooruit. Enerzijds houden we rekening met onze geschiedenis. Dat doen we door respectvol in te spelen op de omgeving die gekleurd is door de historische structuren en stadgezichten, de monumenten en archeologie. Anderzijds houden we rekening met veranderingen en onzekerheden in de toekomst en met langdurig beheer. Het streven is om gevolgen van klimaatverandering te voorkomen, ze tot op zekere hoogte te accepteren en ons aan te passen aan die gevolgen. Het betekent dat we inzetten op een mix van migratie, acceptatie en adaptatie.

Vanuit het ambitieweb zijn de volgende ambities geformuleerd met betrekking tot de kernwaarde **TOEKOMSTBESTENDIG**: Vestigingsklimaat

➤ Vestigingsklimaat

De economische vitaliteit van de bevolking van Tilburg en de bedrijvigheid in Tilburg vormt samen een essentieel onderdeel van een duurzame ontwikkeling. De werkgelegenheid moet aansluiten op de beroepsbevolking. Daarnaast zal de beroepsbevolking zich moeten blijven ontwikkelen op aan te sluiten op de werkgelegenheid. Vanuit de ambitie vestigingsklimaat zal er ingespeeld kunnen worden op drie onderdelen:

- (Lokale) werkgelegenheid, arbeidsmarkt
- Gebiedseconomie
- Innovatie en aanpassingsvermogen

GEZONDE
OMGEVING
VOOR MENS
EN NATUUR

ZORGVULDIG
RUIMTE-
GERUIK

TOEKOMST-
BESTENDIG

NIET
AFWENTEL-
EN

GEBIEDS-
KWALITEITEN
BENUTTEN

EIGENAAR-
SCHAP

We zorgen ervoor dat andere mensen of ecosystemen niet worden benadeeld door onze activiteiten. Toekomstige generaties moeten over dezelfde voorraden beschikken als wij. Daarom houden we een circulaire economie voor ogen, waardoor we de consumptie van grondstoffen drastisch verminderen en daarmee minder CO2-uitstoot veroorzaken. Als gemeente kopen we circulair in. We moedigen marktpartijen aan om zo duurzaam mogelijk producten en diensten te leveren. De aluminium lichtmasten zijn bijvoorbeeld volledig circulair.

Vanuit het ambitieweb zijn de volgende ambities geformuleerd met betrekking tot de kernwaarde **NIET AFWENTEL-EN**: Materialisatie, Investeringsen

➤ Materialisatie

Materialen met ernstige negatieve gevolgen moeten zoveel mogelijk worden gemeden. Hierbij kan gedacht worden aan arbeidsomstandigheden, sociale omstandigheden, bodemvervuiling en uitputting. Het sluiten van kringlopen speelt hierin een essentiële rol. Vanuit bodem is een gesloten grondbalans bijvoorbeeld essentieel.

Vanuit de ambitie materialisatie zal er ingespeeld kunnen worden op de volgende punten:

- Vermindering energievraag
- Gebruik duurzame energie
- Gebruik fossiele brandstoffen
- Duurzaam materiaalgebruik (circulair, geen toxische emissies, sociale voorwaarden)

➤ Investeringsen

Voor de ontwikkeling van een duurzame stad is duurzame financiering essentieel. Inzichten in de onderhoudskosten, zodat de ontwikkelingen van projecten duurzamer ingestoken kunnen worden in dan van belang. Een voorbeeld hiervan is het in gebruik nemen van de TCO-methode. Vanuit de ambitie investeringsen zal in ingespeeld kunnen worden op de volgende punten:

- Life Cycle Costs
- Balans in kosten en opbrengsten (TCO)

GEZONDE
OMGEVING
VOOR MENS
EN NATUUR

ZORGVULDIG
RUIMTE-
GERUIK

TOEKOMST-
BESTENDIG

NIET
AFWENTEL-
EN

GEBIEDS-
KWALITEITEN
BENUTTEN

EIGENAAR-
SCHAP

We benutten de intrinsieke kwaliteiten voor een karakteristieke, mooie en afwisselende omgeving. We geven vorm aan een herkenbare gebiedsidentiteit. Tilburg heeft een erfgoed waarop stad en dorpen trots kunnen zijn, omdat het zo'n eigenzinnig en divers karakter heeft. De verhalen hierover

verdienen de aandacht. We gaan de schijnwerpers zetten op nieuwe iconen: plekken van cultuurhistorische waarden die we aan elkaar verbinden.

Vanuit het ambitieweb zijn de volgende ambities geformuleerd met betrekking tot de kernwaarde **GEBIEDSKWALITEITEN BENUTTEN**: Ruimtelijke kwaliteit

➤ Ruimtelijke kwaliteit

De balans tussen belevingswaarde, gebruikswaarde, toekomstwaarde en de cultuurhistorische waarde is een duurzame ruimtelijke kwaliteit. De samenhang in bestaande en geplande functies is hierin essentieel. De gebruikswaarde gaat over de connectiviteit van gebieden en sociale veiligheid. De belevingswaarde zit voornamelijk in de herkenbaarheid van objecten. De toekomstwaarde gaat over de flexibiliteit van de stad, zodat het aan kan blijven sluiten op de eisen die om dat moment worden gesteld en de cultuurhistorische waarde gaat over de geschiedenis van de stad. Vanuit de ambitie ruimtelijk kwaliteit zijn er dus vier waardes die gemeten kunnen worden:

- Belevingswaarde
- Gebruikswaarde
- Toekomstwaarde
- Cultuurhistorische waarde.

We richten processen zo in dat mensen zich 'eigenaar' voelen van het gebied en daardoor medeverantwoordelijkheid nemen voor het gebruik en beheer ervan. We brengen de natuur dichterbij bewoners. Veel mensen nemen de natuur als te vanzelfsprekend aan. Ze staan er te ver vanaf. Veel winst is te halen als er aan nog veel meer Tilburgse keukentafels wordt gesproken over duurzame energie, isolatie en groen. Waarbij 'gezondheid' de trigger kan zijn. We geven mensen die dat willen letterlijk en figuurlijk de ruimte om in hun buurt, dorp of kern aan de slag te kunnen. Onder meer door de rek te zoeken in de regels.

Vanuit het ambitieweb zijn de volgende ambities geformuleerd met betrekking tot de kernwaarde **EIGENAARSCHAP**: Sociale relevantie

➤ Sociale relevantie

De stedelijke ontwikkeling dient een positief effect te hebben op het sociale welzijn van gebruikers en omwonenden. Er zal dus rekening gehouden moeten worden met demografische trends, bijvoorbeeld vergrijzing. Lokale expertise helpt om lokale behoeften te identificeren.

Voor een duurzame ontwikkeling van ruimte is het belangrijk dat de ontwikkeling een positief effect heeft op het sociaal welzijn van gebruikers en omwonenden. Hierbij dienen oplossingen te worden geboden voor zowel bestaande als toekomstige gebruikers, door rekening te houden met demografische trends zoals vergrijzing. Door rekening te houden met de belanghebbenden ontstaat sociaal draagvlak en bewustwording voor de ontwikkeling, wat de haalbaarheid vergroot. Het actief inzetten van lokale expertise helpt om lokale behoeften te identificeren. Vanuit de ambitie Sociale relevantie kan er ingespeeld worden op de volgende punten:

- Sociaal welzijn
- Maatschappelijk draagvlak

- Lokale expertise
- Demografische samenstelling

Bijlage 6 DESTEP-methode stadsanalyse

METHODIEK

STADSANALYSE ROTTERDAM

(Rotterdam)

has
hogeschool

In dit hoofdstuk wordt de methodiek in stappen uitgelegd hoe de globale stadsanalyse is uitgevoerd voor de gemeente Rotterdam in relatie tot (groene) burgerinitiatieven. Aan de hand van afbeeldingen per stap wordt uitgelegd hoe uiteindelijk tot de aandachtsgebieden is gekomen. Vervolgens geeft het de gemeente Rotterdam de mogelijkheid om per deelgebied (groene) burgerinitiatieven te adviseren/faciliteren. In negen supparagrafen zal dit proces worden uitgelegd.

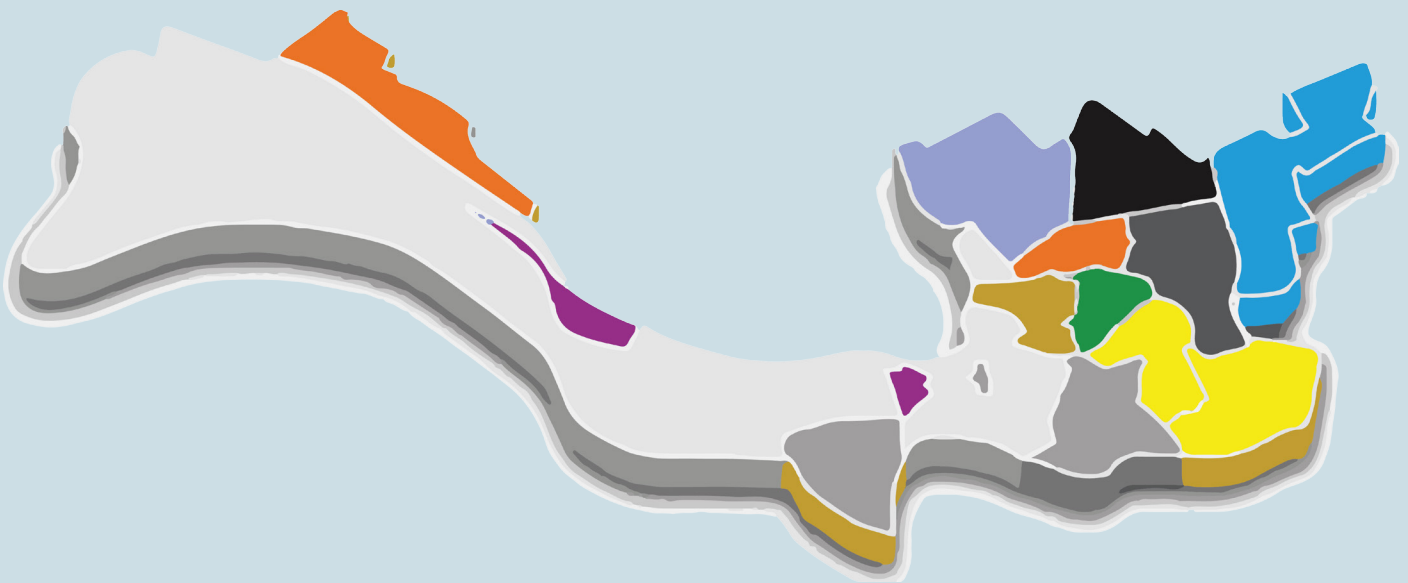
Voor een uitgebreide toelichting van de achterliggende waarden en resultaten uit de stadsanalyse wordt verwezen naar het document 'Onderbouwing stadsanalyse Rotterdam' (bijlage 1).

01.

Externe analyse DESEP

Rotterdam heeft in totaal 14 deelgebieden, zie Figuur 2. Elk deelgebied is getoetst op 85 thema's. Deze thema's zijn opgesteld aan de hand van de DESEP, een manier om op macroniveau een stadsanalyse uit te voeren. Daarnaast zijn er ook urgente thema's verwerkt die de gemeente Rotterdam ten horen heeft gebracht bij de start van het project. Onderstaand zijn de volledige benamingen weergegeven van de vijf overkoepelende onderwerpen.

- Demografisch
- Economisch
- Sociaal – Cultureel
- Ecologisch
- Politiek – Juridisch

(Rotterdam)

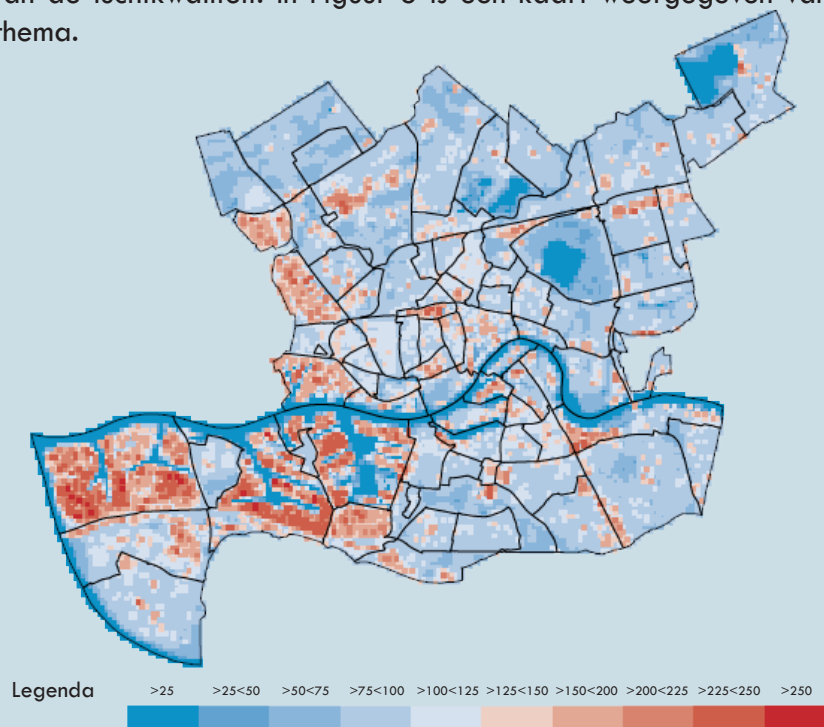
Figuur 2 - 14 deelgebieden van Rotterdam

02.

Selectie neutrale- en niet neutrale thema's

Van de 85 thema's is een selectie gemaakt omdat niet alle thema's een positieve of negatieve invloed kunnen hebben op (groene) burgerinitiatieven. Deze selectie is tot stand gekomen door de thema's te verdelen in twee groepen: "neutrale thema's" en "niet-neutrale thema's". Onderstaand worden deze twee groepen nader toegelicht:

- Neutrale thema's: Dit zijn onderwerpen die niet als positief of negatief beschouwd worden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan huwelijks staat. Als deze gegevens veranderen, zullen deze dan ook geen direct voor- of nadeel opleveren voor de gemeente Rotterdam.
- Niet-neutrale thema's: Deze onderwerpen hebben wel positieve of negatieve effecten als deze veranderen. Denk hierbij aan toename hitte intensiteit en een afname van de luchtkwaliteit. In Figuur 3 is een kaart weergegeven van een niet-neutraal thema.

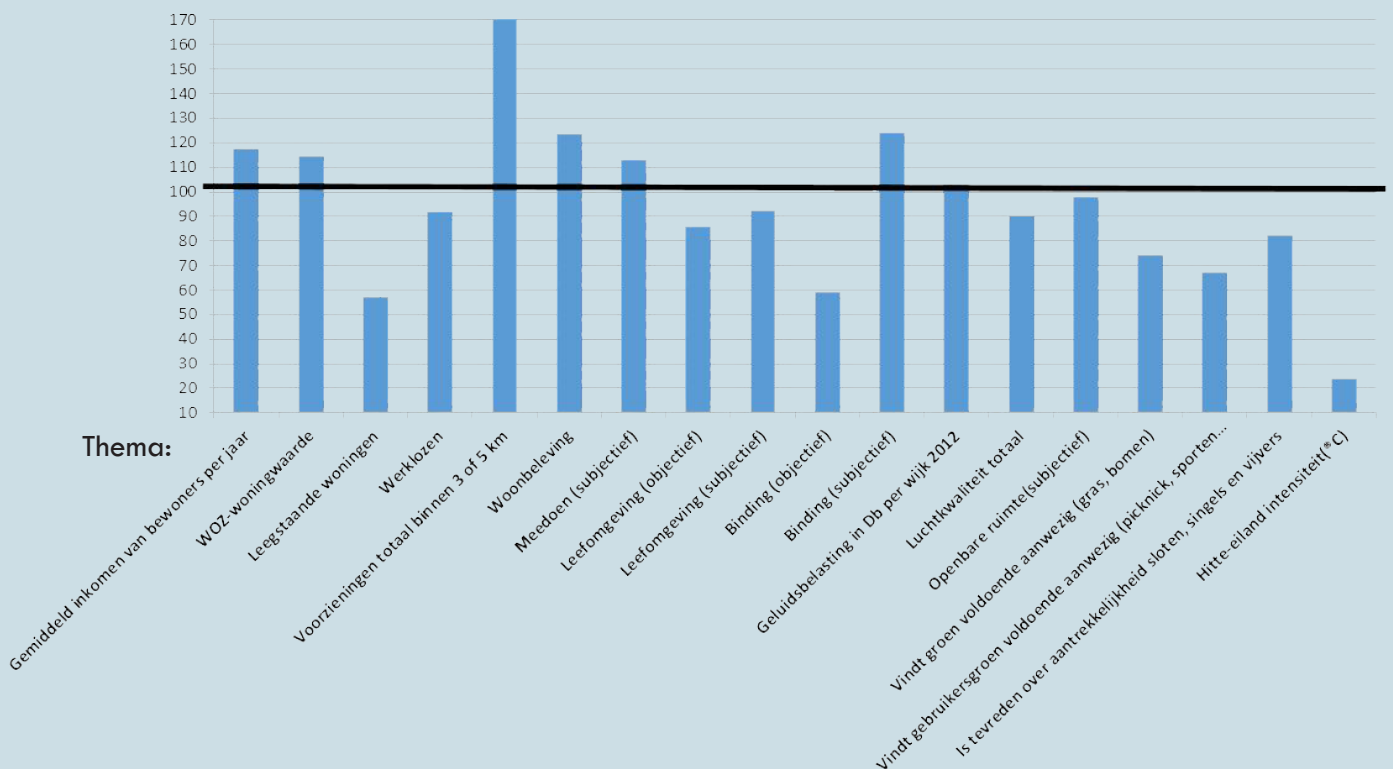
Figuur 3 - Voorbeeldkaart niet-neutrale thema

De legenda van Figuur 3 geeft de hoeveelheid energie weer in relatie tot de voelbare temperatuur.

03.

Vergelijking aan de hand van benchmarking

In totaal zijn er 24 “niet-neutrale thema’s”. Deze thema’s zijn per deelgebied vergeleken met het gemiddelde van heel Rotterdam. Dit stap is uitgevoerd door middel van een zogenoemde “benchmark”. Een benchmark is een methode welke de afwijking per thema weergeeft ten aanzien van het gemiddelde, zie Figuur 4. Voor het maken van een vergelijkingen zijn staafdiagrammen gebruikt. Hierdoor is in één oogopslag de afwijking van dit gemiddelde af te lezen. De zwarte horizontale lijn die door het staafdiagram loopt, geeft het gemiddelde van Rotterdam weer. Een staaf onder het gemiddelde wordt als negatief beschouwd, en een staaf boven het gemiddelde als positief.

Figuur 4 - Voorbeeld van een benchmark

04.

Prioritering grootte van de baat

De niet-neutrale thema's worden verder geprioriteerd in de grootte van de baat. Er wordt geanalyseerd welke thema's de grootste positieve effecten hebben, ofwel de grootste baten opleveren. Deze prioritering wordt afzonderlijk per deelgebied weergegeven in vergelijking met de stad Rotterdam als geheel. De vier voorspellers van de grootte van de baat zijn:

- Omgevingseffect
- Baathouders (aantal)
- Prijs van de baat
- Het is een directe of langdurige baat

Deze vier voorspellers krijgen een negatieve of positieve beoordeling per thema per deelgebied. De voorstellers omgevingseffect en baathouders zijn beoordeeld van zeer negatief tot zeer positief, zie Figuur 5 (aangegeven in rood). De voorspeller prijs is niet meegenomen vanwege een gebrek aan informatie. De laatste voorspeller geeft aan of de baat direct of langdurig is. Een directe baat levert in veel gevallen eenmalig rendement op terwijl een langdurige baat jaarlijks rendement oplevert. Met behulp van deze beoordelingen resulteert een algemene waardering per thema: Groot, Middel of Klein. Deze waardering is weergegeven in groen.

Thema	Potentiele kwaliteitsverbetering	Potentiele baat (baathouder)	Vier voorspellers + G/M/K	Delfshaven
Hitte-eiland intensiteit (°C)	Afname hitte-eiland intensiteit	Vermeden hittestress (burgers, gemeenten, ondernemers, verzekeringen)	Omgevingseffect	Zeer Positief
			Baathouders	Direct
			Prijs	
			Direct/lang	Langdurig
			1. Groot/Middel/Klein	Groot
			2. Groot/Middel/Klein	Groot

1. Groot/Middel/Klein	Deelgebied
2. Groot/Middel/Klein	(Groen) Burgerinitiatief

Figuur 5 - Voorbeeld van kwaliteitsverbetering tot prioriteren

05.

Prioritering effect (groene) burgerinitiatieven op niet-neutrale thema's

De volgende stap betreft de mate van het positief effect over (groene) burgerinitiatieven op de niet-neutrale thema's. Het effect van een (groen) burgerinitiatief wordt wederom getoetst door middel van een Groot, Middel en Klein waardering. Deze waardering geeft weer in hoeverre een (groen) burgerinitiatief positief kan bijdragen aan een gesteld thema. Dit wordt ook wel 'prioritering van de baat van (groene) burgerinitiatieven' genoemd, weergegeven in Figuur 6 met een oranje kleur. Als een (groen) burgerinitiatief een zeer positief effect heeft op een thema, dan krijgt het de waardering "Groot".

Thema	Potentiele kwaliteitsverbetering	Potentiele baat (baathouder)	Vier voorspellers + G/M/K	Delfshaven
Hitte-eiland intensiteit (°C)	Afname hitte-eiland intensiteit	Vermeden hittestress (burgers, gemeenten, ondernemers, verzekeringen)	Omgevingseffect	Zeer Positief
			Baathouders	Direct
			Prijs	
			Direct/lang	Langdurig
			1. Groot/Middel/Klein	Groot
			2. Groot/Middel/Klein	Groot

1. Groot/Middel/Klein	Deelgebied
2. Groot/Middel/Klein	(Groen) Burgerinitiatief

Figuur 6 - Prioritering van de baat van (groene) burgerinitiatieven

06.

Top 10 thema's

De top 10 van de meest belangrijke thema's wordt opgesteld volgens de prioritering welke uitgevoerd is bij stap 4 en 5. In bijlage 1.1 is het afleesbaar per deelgebied. Als het thema van 'Groot' belang is voor het deelgebied en een (groen) burgerinitiatief heeft een 'Grote' positieve invloed op hetzelfde thema, wordt het gezien als een belangrijk thema. In Figuur 7 is de gehele tabel met de 24 thema's weergegeven. Als voorbeeld zijn 10 thema's oranje gekleurd die kunnen dienen als de meest belangrijke thema's. In Figuur 8 is uitgelegd hoe de indeling van Groot, Middel en Klein wordt geïnterpreteerd.

Thema	
1	Gemiddeld inkomen van bewoners per jaar
2	WOZ-woningwaarde
3	Leegstaande woningen
4	Werklozen
5	Voorzieningen totaal binnen 3 of 5 km
6	Woonbeleving
7	Meedoen (objectief)
8	Meedoen (subjectief)
9	Leefomgeving (objectief)
10	Leefomgeving (subjectief)
11	Binding (objectief)
12	Binding (subjectief)
13	Geluidsbelasting in Db per wijk 2012
14	Wateroverlast neerslag
15	Waterkwaliteit
16	Waterveiligheid
17	Grondwater
18	Luchtkwaliteit totaal
19	Openbare ruimte(objectief)
20	Openbare ruimte(subjectief)
21	Vindt groen voldoende aanwezig (gras, bomen)
22	Vindt gebruikersgroen voldoende aanwezig (picknick, sporten en spelen)
23	Is tevreden over aantrekkelijkheid sloten, singels en vijvers
24	Hitte-eiland intensiteit(°C)

Figuur 7 - 24 thema's met een voorbeeld top 10

Belang		
Deelgebied	Groen burgerinitiatief	Toelichting
G	G	Een grote baat voor een deelgebied, bijdrage vanuit een groen burgerinitiatief is groot
M	G	Een gemiddelde baat voor een deelgebied, bijdrage vanuit een groen burgerinitiatief is groot
G	M	Een grote baat voor een deelgebied, bijdrage vanuit een groen burgerinitiatief is gemiddeld
K	G	Een kleine baat voor een deelgebied, bijdrage vanuit een groen burgerinitiatief is groot
M	M	Een gemiddelde baat voor een deelgebied, bijdrage vanuit een groen burgerinitiatief is gemiddeld
G	K	Een grote baat voor een deelgebied, bijdrage vanuit een groen burgerinitiatief is klein
K	M	Een kleine baat voor een deelgebied, bijdrage vanuit een groen burgerinitiatief is gemiddeld
M	K	Een gemiddelde baat voor een deelgebied, bijdrage vanuit een groen burgerinitiatief is klein
K	K	Een kleine baat voor een deelgebied, bijdrage vanuit een groen burgerinitiatief is klein

In de eerste instantie is de criteria G (groot), M (middel) en K (klein) leidend voor de volgorde in belangen. Echter staat bij gelijkwaardige verdelingen (bijvoorbeeld MG/GM)

Figuur 8 - Interpretatie indeling Groot, Middel en Klein

07.

Vier aandachtsgebieden in conclusiekaart

De top 10 thema's worden weergegeven in kaarten. Vervolgens worden deze kaarten over elkaar heen gelegd waardoor de deelgebieden bekend worden waar de meeste thema's negatief dan wel positief samenkomen. Negatief scorende thema's worden hierin gezien als knelpunten. In deelgebieden waar de meeste negatieve knelpunten voorkomen, zijn aangemerkt als 'aandachtsgebieden'. Het betreft de volgende deelgebieden:

- Feijenoord
- Charlois
- IJsselmonde
- Delfshaven

In Figuur 9 zijn vier voorbeelden van themakaarten weergegeven en in Figuur 10 de conclusiekaart. De kleur rood geeft aan welke deelgebieden negatief in de conclusiekaart scoren, de kleur groen geeft een mindere mate van negatieve afwijking weer.

Hitte-eiland intensiteit

Woonbeleving

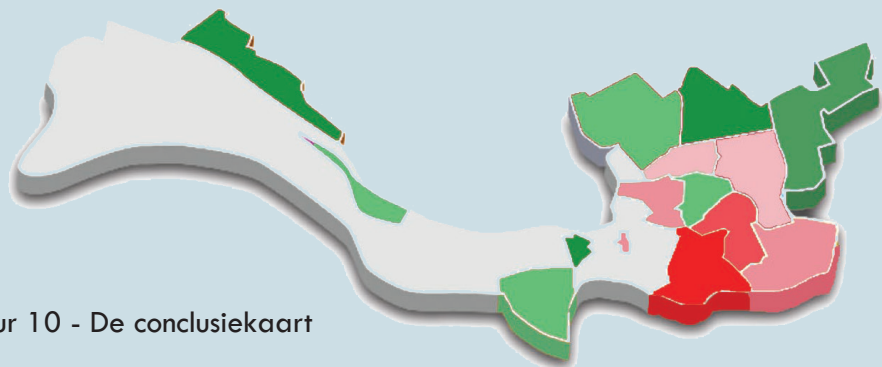
WOZ-waarde

Werklozen

Figuur 9 - Voorbeeld themakaarten

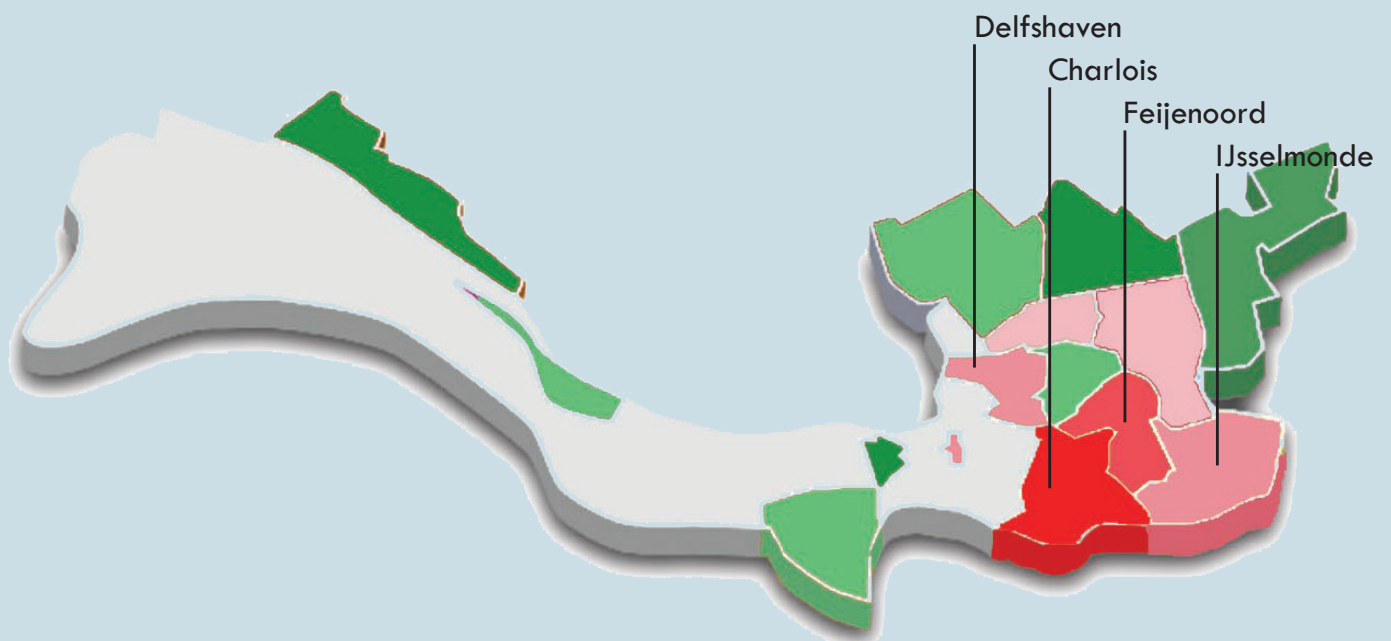

Figuur 10 - De conclusiekaart

08.

Verdieping in aandachtsgebied

Uit de stadsanalyse Rotterdam zijn een aantal aandachtsgebieden naar voren gekomen. Van deze aandachtsgebieden is een extra verdiepingsslag gemaakt om erachter te komen waar de specifieke locaties van de thema's zich bevinden. De topografische ligging van de vier aandachtsgebieden zijn weergegeven in Figuur 11.

Figuur 11 - De vier aandachtsgebieden

09.

Voorbeeld verdieping in aandachtsgebied

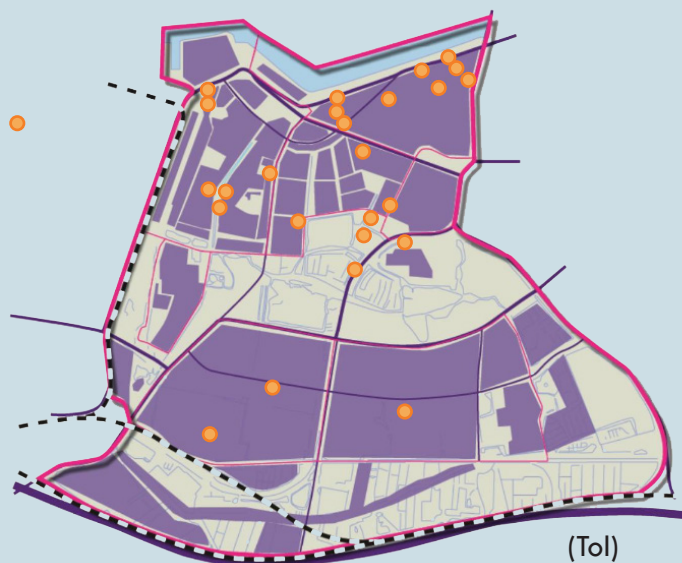
Voor een nadere analyse van bijvoorbeeld het aandachtsgebied Charlois wordt gebruikt gemaakt van de thema's top 10. In het deelgebied Charlois zijn acht negatief afwijkende thema's. Deze thema's zijn in Figuur 12 weergegeven, aanvullend met het indexcijfer. De waarde onder het gemiddelde (100) geeft de negatieve afwijking weer en de waarden boven het gemiddelde (100) kennen een positieve afwijking. De positieve afwijkingen worden gezien als kansen.

De nadere analyse is gericht op de specifieke wijken in het deelgebied waar zich de aanwezige thema's bevinden. Ook wordt in deze wijken gezocht of er ruimte vrij is voor het ontstaan van (groene) burgerinitiatieven. Als laatste zijn huidige (groene) burgerinitiatieven geanalyseerd op locatie en of deze een positieve bijdrage leveren aan de gestelde thema's.

Wanneer de bestaande (groene) burgerinitiatieven niet bijdragen aan het verbeteren van de aanwezige thema's, kunnen deze worden bijgestuurd door advisering van de gemeente Rotterdam. De nieuwe (groene) burgerinitiatieven kunnen vanaf het begin een gericht doel krijgen gerelateerd aan de gestelde thema's.

1. Werklozen	29
2. Woonbeleving	58
3. Meedoen (subjectief)	61
4. WOZ-woningwaarde	64
5. Binding (subjectief)	79
6. Leefomgeving (subjectief)	83
7. Openbare ruimte (subjectief)	87
8. Leefomgeving (objectief)	94

Burgerinitiatief ●

Figuur 12 - Knelpunten en indexcijfers Charlois

Figuur 13 - Burgerinitiatieven Charlois 2014-2017

Bibliografie:

Rotterdam, G. (sd). De gebiedscommissie. Gemeente Rotterdam, Rotterdam, Noord-Holland.

Tol, I. v. (sd). Voorzieningen. 's-Hertogenbosch.

Wandl, A., & Hoeven, F. D. (2015). Rotterdam. Delft: TU Delft.